

EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA
ČTVRTÁ SEKCE
24. října 2006
VĚC EDWARDS
(rozsudek ve věci Edwards v. Malta)

Evropský soud pro lidská práva – Čtvrtá sekce (dále jen „Soud“), zasedající jako senát, který tvořili soudci Sir Nicolas Bratza, předseda, J. Casadevall, G. Bonello, M. Pelonpää, K. Traja, S. Pavlovski, J. Šikuta a dále T.L. Early, tajemník sekce, po projednání na neveřejném zasedání dne 3. října 2006 vynesl uvedeného data následující rozsudek:

POSTUP

1. Případu předcházela stížnost (č. 17647/04) proti Maltské republice předložená Soudem podle čl. 34 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“) Josephem Johnem Edwardsem, který má dvojí občanství, a to britské a maltské, dne 4. května 2004.

2. Stěžovatel byl zastoupen I. Refalem a T. Comodiniovou Cachiovou, advokáty provozujícími praxi ve městě Valetta (Malta). Maltská vláda (dále jen „Vláda“) byla zastoupena svým zástupcem S. Camillerim, generálním prokurátorem.

3. Dne 21. října 2005 předseda senátu, jemuž byl případ přidělen, rozhodl postoupit stížnost Vládě. Podle ustanovení čl. 29 § 3 Úmluvy bylo rozhodnuto posoudit meritum stížnosti současně s její přípustností.

SKUTKOVÁ ZJIŠTĚNÍ

I. Okolnosti případu

4. Stěžovatel se narodil v roce 1919 a žije v Londýně.

A. Historie případu

5. Stěžovatel tvrdil, že je vlastníkem čtyř nájemních domů na Maltě. Před Soudem předložil prohlášení vystavené veřejným notářem 19. července 2006 tohoto znění:

„Já, níže podepsaný Dr. Paul Pullicino, veřejný notář, tímto potvrzuji, že na základě tajné závěti učiněné 4. října 1966 Charlesem Edwardsem, kterou jsem zveřejnil 9. listopadu 1996, byl major Joseph John Edwards (stěžovatel) jmenován a určen svým otcem, zesnulým panem Charlesem, jako jeho jediný universální dědic a vykonavatel závěti ohledně jeho pozůstalosti, jemuž on odkázal 21/25 nedělitelných částí nájemních domů situovaných v číslech 96 až 100 Tonna Street, Sliema, z nichž 2/25 byly zděděny jeho manželkou po jejím zesnulém bratru Siru Augustovi Bartolo a dalších 16/25 jím bylo zakoupeno od

rodiny jejího bratra v 50. letech. Všechno z toho bylo ve vlastnictví spolu se zbývajícími 4/25 nerozděleno a stejným dílem ve vlastnictví čtyř dalších členů rodiny Bartolo usídlené kdesi v Jižní Americe, jehož správa na něho přešla prostřednictvím jejich nejstaršího bratra kapitána Alberta Borga Falzona, který byl administrátorem jejich rodiny až do své emigrace z Malty dne 4. června 1956.“

6. V červnu 1941 byly uvedené čtyři nájemní domy rekvírovány za účelem poskytnutí ubytování bezdomovcům. Nařízení o rekvizici bylo doručeno předkovi stěžovatele, panu Charlesi Edwardsovi. Další korespondence o těchto prostorách byla adresována panu Charlesi Edwardsovi jakožto svěřeneckému správci majetku zesnulého Sira Augusta Bartolo.

7. Dne 2. června 1949 byl zaslán soudní dopis panu Charlesi Edwardsovi „jakožto vlastníkov“ prostor, jímž se požadovalo uznání nájemníků. Ten odpověděl, že je pouhým svěřeneckým správcem majetku a že tudíž nemůže nájemníky uznat. Toto postavení bylo potvrzeno v soudní žalobě ze dne 14. července 1949.

8. Vrchní patro jednoho z nájemních domů bylo přiděleno panu P. a jeho rodině, přičemž přízemí bylo přiděleno rodině S. Rekvizice tohoto nájemního domu byla napadnuta z toho důvodu, že z přízemí byl jediný východ do pole, které patřilo stejnému vlastníkov a které nebylo rekvírováno. Poté co byli nájemníci uznáni, byla rekvizice prostor dne 16. prosince 1949 zrušena.

9. Prostory byly opětovně rekvírovány 18. července 1957 panu Charlesi Edwardsovi. Jejich rekvizice byla zrušena 5. března 1963.

10. Dne 10. září 1975 bylo vydáno nové nařízení o rekvizici ohledně téhož nájemního domu panu Charlesi Edwardsovi. Úřady nařídily, aby obě patra byla přidělena rodině P. Domovník, který byl v písemném styku o této záležitosti se stěžovatelem (panem Josephem Johnem Edwardsem), předal všechny klíče od nájemního domu.

11. Dne 14. listopadu 1975 napsal stěžovatel Ministerstvu pro správu bytů a požádal je o opětovné posouzení nařízení ze dne 10. září 1975. Opětovně uplatnil argument ohledně východu do pole. Ministerstvo potvrdilo přijetí tohoto dopisu, avšak neodpovědělo na něj. Blíže neuvedeného dne v roce 1976 bylo vydáno pozměněné nařízení o rekvizici, zahrnující též pole přiléhající k nájemnímu domu.

12. Stěžovatel tvrdil, že žádal o pomoc ministra pro správu bytů a generálního prokurátora, aby obnovili původní stav, a že na dalších schůzkách s úřady byl ujišťován, že situace bude napravena. To se však nestalo a stěžovateli nebylo dáno žádné zadostiučinění.

B. Řízení před Civilním soudem

13. Dne 28. března 1996 zahájil stěžovatel řízení před Civilním soudem (První síň) proti řediteli sociálního ubytování. Tvrdil, že nařízení o rekvizici ze dne 10. září 1975 bylo vydáno

v důsledku zneužití pravomoci a že je tudíž neplatné. Stěžovatel dále tvrdil, že bylo porušeno jeho právo na pokojné užívání jeho majetku garantované článkem 1 Protokolu č.1 tím, že nařízení o rekvizici nebylo vydáno v souladu s veřejným zájmem a že on neobdržel adekvátní a řádnou náhradu.

14. V rozsudku ze dne 3. října 2003 Civilní soud stěžovatelo v žalobu zamítl. Soud prohlásil, že nemovitost je třeba pokládat za „quid unum“ a tudíž za jeden celek, včetně pole. Soud rovněž nalezl, že stěžovatelovo tvrzení v tom smyslu, že nařízení o rekvizici bylo vydáno při vybočení z pravomoci, je neopodstatněné.

15. Civilní soud konstatoval, že existenci veřejného zájmu je třeba posuzovat ve světle zvláštních rysů každého jednotlivého případu. V případě stěžovatele bylo účelem rekvizice zajištění spravedlivého rozdělení bydlení. Prospěch, který získal syn pana P. a jeho rodina, jež dosud užívají nájemní dům jako místo pro svůj domov, je důležitější než prospěch stěžovatele. Tcn ve skutečnosti užíval zahradu a pole jen sporadicky a obojí bylo podle některých svědků užíváno jako skládka pro odpad.

16. Civilní soud dále poznamenal, že stěžovatel předložil své požadavky dvacet let po vydání nařízení o rekvizici a že během této doby zjevně akceptoval nájemné, které mu bylo placeno. Toto nájemné bylo stanoveno úředníkem pro oceňování půdy a kdyby byl stěžovatel chtěl, aby výše nájemného byla přezkoumána, byl by o to požádal Úřad pro regulaci nájemného.

17. Civilní soud konstatoval, že není příslušný se zabývat údajným porušením článku 1 Protokolu č.1, jelikož nařízení o rekvizici bylo vydáno v roce 1975. Podle článku 4 hlavy 319 maltské Ústavy nelze Úmluvu aplikovat retroaktivně, takže pod jurisdikci vnitrostátních soudů spadají pouze taková porušení, která nastala po 30. dubnu 1987.

C. Řízení před Ústavním soudem

18. Stěžovatel se odvolal k Ústavnímu soudu.

19. Stěžovatel uvedl, že kdyby byla nemovitost jeden celek, pak to mělo být takto pojato již v původním rekvizičním nařízení z roku 1941. Pole se však stalo příslušenstvím nemovitosti teprve až nařízením o rekvizici z roku 1975. Dále stěžovatel tvrdil, že nájemník užíval pozemek pro svou zálibu v zahrádkářství, což nelze pokládat za potřebu bydlení. Stěžovatel připomněl, že byl zbavován svého majetku po dobu téměř třiceti let, a stěžoval si na výši nájemného (28 maltských lir /MTL/ za rok – cca 67 euro /EUR/), což pokládal za směšné ve srovnání s tržní hodnotou tohoto majetku.

20. Rozsudkem ze dne 25. února 2005 zamítl Ústavní soud stěžovatelovo odvolání.

21. Ústavní soud konstatoval, že stěžovatelovu nemovitost je třeba pokládat za jeden celek, zejména jestliže jediný východ do pole vede přes přízemí. Kromě toho, stěžovatel nikdy neučinil žádný seriózní pokus toto zpochybnit a povinnost řádně platit nájemné bezvýhradně akceptoval. V každém případě, kdyby býval stěžovatel s výší nájemného nespokojen, byl by si stěžoval u Úřadu pro regulaci nájemného, čímž by za daných okolností využil řádného opravného prostředku.

22. Ústavní soud nalezl, že stěžovatelova žaloba ohledně porušení jeho práva na pokojné užívání majetku je nepřipustná *ratione temporis*, jelikož nařízení o restituci bylo vydáno a vykonáno před rokem 1987. Avšak jelikož se stížnost ohledně absence adekvátní náhrady vztahovala ke kontinuální situaci, zabýval se Ústavní soud i posuzováním *merita* věci.

23. Ústavní soud připomněl, že stěžovatel vždy akceptoval nájemné od nájemníků, což znamená, že mezi oběma stranami existuje regulérní nájem. Ústavní soud konstatoval, že vláda má široký rozsah volné úvahy při posouzení, co je ve veřejném zájmu a jaká opatření jsou přiměřená účelům, jichž je třeba docílit. Ústavní soud citoval knihu autorů van Dijka a van Hoofa „Teorie a praxe Evropské úmluvy“ a prohlásil, že sociální a ekonomická politika v oblasti bydlení je předmětem obecného zájmu.

24. Závěrem, rekvizice a výše nájemného byly v souladu se štrasburskou judikaturou. Ústavní soud se v těchto bodech odvolal na případy *Pine Valley Developments a ostatní v. Irsko** (rozsudek ze dne 29. listopadu 1991, Série A č. 222), *Sporrong a Lönnroth v. Švédsko* (rozsudek ze dne 23. září 1982, Série A č. 52), *The Holy Monasteries v. Řecko* (rozsudek ze dne 9. prosince 1994, Série A č. 301-A) a *James a ostatní v. Spojené království* (rozsudek ze dne 21. února 1986, Série A č. 98).

II. Relevantní vnitrostátní právo

A. Definice rekvizice

25. Podle ustanovení § 2 zákona o bydlení rekvizice znamená: „převzít držbu budovy nebo vyžadovat, aby budova byla dána k dispozici orgánu provádějícímu rekvizici“.

B. Důvody pro vydání nařízení o rekvizici

26. Až do roku 1989 tajemník pro správu bytů mohl vydat nařízení o rekvizici, jestliže byl přesvědčen o tom, že takovéto opatření je nutné ve veřejném zájmu při poskytování bydlení některým osobám nebo pro zajištění spravedlivého rozdělení bydlení. V době rekvizice stěžovatelovy nemovitosti znělo ustanovení § 3 odst. 1 tehdy platného zákona o bydlení takto :

„Pokud to tajemník shledá nezbytným nebo naléhavým ve veřejném zájmu nebo pro poskytnutí bydlení osobám nebo pro zajištění spravedlivého rozdělení bydlení, může provést rekvizici jakékoliv budovy a může vydat takové pokyny, které shledá nezbytnými nebo naléhavými pro to, aby tato rekvizice mohla být účinná nebo aby byla splněna.“

---

* Viz Výběr z rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve Štrasburku – Přílohový sešit XXXV/2003, Rozhodnutí ES o stížnosti č. 12742/87, str. 8.

27. Po roce 1989 byla pravomoc vydávat nařízení o rekvizici svěřena řediteli sociálního bydlení.

C. Uznání třetího uživatele a náhrada za převzetí držby

28. Nařízení o rekvizici ukládá vlastníkovi rekvírovaných prostor vztah majitel nemovitosti – nájemce. Podle ustanovení § 8 odst. 1 zákona o bydlení může ředitel sociálního bydlení od vlastníka požadovat, aby uznal osobu ubytovanou v jeho nemovitosti jako svého nájemníka nebo podnájemníka.

29. Vlastník místností může požadovat souhlas s nesplněním této žádosti podle ustanovení § 8 odst. 2 zákona o bydlení, které v relevantní části stanoví toto:

„(2) Do tří dnů od doručení soudního dopisu podle posledního předchozího pododstavce může osoba, na jejíž majetek byla provedena rekvizice, požádat ve formě žádosti podané První sítí Civilního soudu ve sporu s ředitelem o souhlas s nesplněním této žádosti ...

(3) Soud udělí souhlas s nesplněním žádosti zmíněný v posledním předchozím pododstavci, jestliže žadatel přesvědčivě soudu prokáže, že by pro něho splnění této žádosti znamenalo závažnou újmu:

Pokud se ukáže, že osoba, na jejíž majetek byla provedena rekvizice, si přeje získat držbu pro své vlastní užívání nebo pro užívání některého člena její rodiny, nebude se to pokládat samo o sobě za újmu ve smyslu tohoto pododstavce.“

30. Podle zákona o bydlení má vlastník místností právo na náhradu, která se vypočte a je splatná podle kritérií uvedených v ustanovení § 11, které zní v relevantní části následovně.

„(1) S výhradou výše uvedeného bude splatná náhrada vztahující se k rekvizici budovy součtem následujících částek, tj.:

(a) Částky rovnající se nájemnému, které lze rozumně očekávat od nájemníka obývajícího budovu v době, na kterou je držba budovy zachována na základě ustanovení tohoto zákona při schváleném pronájmu bezprostředně před počátkem této doby:

Jestliže je budova užívána ředitelem nebo osobou zde ubytovanou po její rekvizici jako obytný dům ve smyslu nařízení o omezení nájemného (obytné domy), nepřekročí nájemné spravedlivé nájemné, jak je definováno v článku 2 výše uvedeného nařízení.

(b) Částky rovnající se nákladům na opravu poškození budovy, k němuž mohlo dojít v době, kdy její držba na základě rekvizice trvala (s výjimkou případů, kdy v této době bylo poškození opraveno uživatelem místností v rekvizici nebo osobou jednající jménem ředitele), přičemž se nepřihlíží k poškození, které musí na základě tohoto zákona opravit osoba, jejíž majetek byl podroben rekvizici.

(c) Částky rovnající se výši rozumně vynaložených nákladů, jinak než jménem ředitele, za účelem splnění nařízení vydaných ředitelem nebo jeho jménem v souvislosti s převzetím držby budovy.“

31. Podle ustanovení článku 2 nařízení o omezení nájemného (obytné domy) „spravedlivé nájemné“ znamená:

„i) Pokud jde o starý dům, nájemné, které lze rozumně očekávat u starého domu, s přihlédnutím k průměrnému nájemnému převládajícímu 31. března 1939, jak je uvedeno v registrech Úřadu pro oceňování půdy u srovnatelných obytných domů ve stejných či srovnatelných lokalitách.

Jestliže po 31. březnu 1939 byly provedeny v domě, ať už starém či novém, strukturální změny či přístavby, které podle názoru Úřadu zvýšily nájemní hodnotu domu a za něž, případně za jejichž část nebyla vyplacena náhrada nebo je splatná podle nařízení o válečných škodách z roku 1943, a žádná částka nebyla vyplacena nebo je splatná ve formě grantu poskytnutého vládou Malty, bude nájemné zvýšeno o částku, která podle názoru Úřadu odpovídá zvýšení nájemní hodnoty a která v žádném případě nepřekročí návratnost tří a čtvrt procenta za rok z kapitálových výdajů na změny či přístavby (s výjimkou úroků z půjček nebo ohledně vloženého kapitálu) nebo případně z jejich částí, ohledně kterých náhrada nebyla zaplacená a není povinná podle nařízení o válečných škodách z roku 1943 a žádná částka nebyla zaplacená nebo není povinná formou grantu poskytnutého vládou Malty, v každém případě, jak prokáže majitel nemovitosti ke spokojenosti Úřadu, nebo nestane-li se tak, jak stanoví Úřad; a

ii) pokud jde o nový dům, částku ekvivalentní návratnosti tří procent za rok při volné ceně místa a tři a čtvrt procenta z kapitálových výdajů na stavbu (s výjimkou jakékoli částky, která byla zaplacená nebo je splatná formou grantu poskytnutého vládou Malty a úroků z půjček ohledně vloženého kapitálu), jak prokáže majitel nemovitosti ke spokojenosti Úřadu, nebo nestane-li se tak, jak stanoví Úřad:

Jestliže byla platba provedena nebo má být provedena z účtu podle nařízení o válečných škodách z roku 1943 u dřívější budovy, z níž byl nebo na jejímž místě byl postaven nový dům, celý nebo částečně, pak pro účely výpočtu spravedlivého nájemného tohoto nového domu, návratnost této části vloženého kapitálu takto přispěvšího nebo který takto měl přispět z účtu pro válečné škody v žádném případě nepřekročí jednoroční spravedlivé nájemné z bývalé budovy k 31. březnu 1939 nebo tři a čtvrt procenta za jeden rok z této části vloženého kapitálu, podle toho co je nižší;

iii) pokud jde o systémový dům, roční částku, stanovenou dohodou ...“

PŘÁVNÍ ZJIŠTĚNÍ

I. Údajné porušení článku 1 Protokolu č. 1

32. Stěžovatel si stěžoval na rekvizici jeho obytného domu a přilehlého pole. Odvolal se na článek 1 Protokolu č.1, který zní takto:

„Každá fyzická nebo právnická osoba má právo pokojně užívat svůj majetek. Nikdo nemůže být zbaven svého majetku s výjimkou veřejného zájmu a za podmínek, které stanoví zákon a obecné zásady mezinárodního práva.

Předchozí ustanovení nebrání právu států přijímat zákony, které považují za nezbytné, aby upravily užívání majetku v souladu s obecným zájmem a zajistily placení daní a jiných poplatků nebo pokut.“

33. Vláda s tímto argumentem nesouhlasila.

A. Přípustnost

1. Námitka Vlády o nevyčerpání vnitrostátních opravných prostředků

34. Vláda namítla, že stěžovatel nezahájil řízení, jímž by napadl nařízení o rekvizici z roku 1975 ohledně přízemí, ať už vcelku nebo částečně. Stěžovatel rovněž uznal nájem pana P., jelikož od něho dostával nájemné po dobu více než 20 let. Stěžovatelova ústavní žaloba, podaná v roce 1996, tak odporovala tomu, co bylo ustáleno jako status quo. Podle názoru Vlády odporující si stanoviska stěžovatele a nepodání jeho žaloby včas převažují nad nevyčerpáním opravných prostředků.

35. Stěžovatel se k tomuto bodu nevyjádřil.

36. Soud připomíná, že podle článku 35 § 1 Úmluvy se Soud může věci zabývat až po vyčerpání všech vnitrostátních opravných prostředků. Účelem tohoto pravidla je poskytnout smluvním státům příležitost zabránit nebo napravit porušení Úmluvy, jichž se údajně dopustily, předtím, než jsou tato tvrzení předložena Soudu (viz, mimo jiné, Selmouni v. Francie /GC/, č. 25803/94, § 74, ECHR 1999-V). Článek 35 § 1 vychází z předpokladu vyjádřeného v článku 13 (s nímž tvoří těsné spojení), že existuje účinný vnitrostátní opravný prostředek, který je k dispozici vzhledem k údajnému porušení práv jednotlivce garantovaných Úmluvou (Kudła v. Polsko /GC/, č. 30210/96, § 152, ECHR 2000-XI).

37. Stížnost předložená Soudu tak musí být nejdříve předložena příslušným vnitrostátním soudům, alespoň co do své podstaty, v souladu s formálními požadavky vnitrostátního práva a v rámci předepsané lhůty. Povinnost vyčerpat vnitrostátní opravné prostředky však pouze vyžaduje, aby stěžovatel použil normální opravné prostředky, které jsou efektivní, dostatečné a přístupné vzhledem k jeho stížnostem (Balogh v. Maďarsko, č. 47940/99, § 30, 20. července 2004). Existence takovýchto opravných prostředků musí být dostatečně jistá nejen v teorii, nýbrž i v praxi, neboť v opačném případě budou postrádat nezbytnou dostupnost a účinnost (Mifsud v. Francie, /dec./ GC/, č. 57220/00, ECHR 2002-VIII).

38. Soud zdůrazňuje, že aplikace pravidla o vyčerpání musí řádně brát v úvahu skutečnost, že se aplikuje v kontextu mechanismu ochrany lidských práv, na jejichž stanovení se dohodly smluvní strany. V souladu s tím Soud uznal, že článek 35 musí být aplikován s určitým stupněm flexibility a bez přehnaného formalismu. Soud dále uznal, že toto pravidlo není ani absolutní, ani nemůže být aplikováno mechanicky; při posuzování, zda bylo toto pravidlo dodrženo, je nezbytné přihlídnout ke specifickým okolnostem každého individuálního případu (Akdivar a ostatní v. Turecko, rozsudek ze dne 16. září 1996, Reports of Judgments and Decisions 1996-IV, str. 1211, § 69 a Sammut a Visa Investments v. Malta /dec./, č. 27023/03, 28. června 2005).

39. V daném případě stěžovatel zahájil ústavní řízení před Civilním soudem (První síň) a tvrdil, že bylo porušeno jeho právo na pokojné užívání majetku garantované článkem 1 Protokolu č.1. Dále pak se odvolal k Ústavnímu soudu proti rozsudku Civilního soudu, jímž byla jeho žaloba zamítnuta. Soud se domnívá, že když stěžovatel uplatnil tuto žalobu před

vnitrostátními ústavními jurisdikcemi, které jeho požadavek nezamítly z procesních důvodů, nýbrž se zabývaly jeho podstatou, pak stěžovatel normálně použil opravné prostředky, které mu byly dostupné a které se ve své podstatě vztahovaly ke skutečnosti, na něž si stěžoval na evropské úrovni (viz, *mutatis mutandis*, *Zarb Adami v. Malta /dec./*, č. 17209/02, 24. května 2005 a *Sammut a Visa Investments*, citováno výše).

40. Z toho plyne, že stížnost nelze odmítnout pro nevyčerpání vnitrostátních opravných prostředků a že je třeba tuto námitku Vlády zamítnout.

2. Další důvody pro prohlášení stížnosti za nepřipustnou

41. Soud poznamenává, že stížnost není zjevně neodůvodněná ve smyslu článku 35 § 3 Úmluvy. Soud dále poznamenává, že stížnost není nepřipustná ani ze žádných jiných důvodů. Proto musí být stížnost prohlášena za přípustnou.

A. Meritum věci

1. Podání stran

(a) Vláda

42. Vláda nejprve uvedla, že je nanejvýš důležité rozhodnout o tom, zda byl stěžovatel vlastníkem uvedených prostor. Stěžovatel začal mít vztah k uvedeným prostorům v roce 1975, přičemž všechny dřívější úkony prováděl pan Charles Edwards. Ten ale vždy tvrdil, že není vlastníkem, nýbrž pouhým svěřeneckým správcem nemovitosti z důvodu dědictví. V té době byl institut svěřenecký maltskému právu cizí a osobami spravujícími dědictví byly buď prokurátoři nebo dědici, vykonavatelé závětí nebo soudem určení správci. Žádná z těchto funkcí nebyla převoditelná děděním. I za předpokladu, že by stěžovatelovo prohlášení, že v roce 1975 byl vlastníkem a správcem, bylo správné, nemělo by přednost před ustanovením právního titulu k dané nemovitosti. Takovýmto titulem by byla smlouva o nabytí nebo důkaz o nabytí sukcesí. Takovýto důkaz však stěžovatel nepředložil.

43. Za předpokladu, že stěžovatel měl vlastnický titul, Vláda uvedla, že nebyl zbaven své držby; nedošlo zde ani k vyvlastnění *de facto*. Uvedený nájemní dům vždy zůstal majetkem svých vlastníků a neexistovala žádná omezení jejich způsobilosti vlastnictví převádět. Stěžovatel dostával nájemné po několik let, čímž implicitně nájemníka uznal a nezvratně tak založil vztah majitel nemovitosti-nájemník. Nařízení o rekvizici a opatření k regulaci nájemného byly záležitosti bytové politiky, která vytvořila úpravu užívání majetku v obecném zájmu sledující zabezpečení spravedlivého rozdělování a užívání bytového fondu, jakož i lepší využití a zachování starých domů v hustě zabydlené a malé zemi, kde jsou stavební pozemky velice omezeny v poměru k poplatce.

44. Stěžovatel nikdy netvrdil, že by vlastníci někdy požadovali nemovitost pro své vlastní bydlení nebo užívání. Kromě toho nebylo prokázáno, že nájemníci prostory nepotřebovali a že na ně tudíž neměli právo. Přidělení celého domu panu P. mělo za účel skoncovat se

situací, v době války běžnou, kdy žily dvě rodiny ve stejném, byť i rozděleném domě. Navíc záležitost týkající se pole byla podrobně posouzena před vnitrostátními soudy.

45. Vláda zdůraznila, že obytné domy, u nichž skončila úprava užívání, již rekvizici nepodléhají. V roce 1959 bylo vlastníkům domů dáno právo na ukončení úpravy užívání jejich nemovitosti, kterou buď užívali nebo která nebyla způsobilá k bydlení nebo na ní probíhaly strukturální změny za účelem přeměny na větší obytný dům. V roce 1975, kdy došlo k dané rekvizici, bylo možné provést rekvizici pouze u obytných domů, které nebyly obývány nebo užívány jejich vlastníky v roce 1959.

46. Podle Vlády zasahování, které je předmětem stížnosti, nenaložilo na stěžovatele excesivní a individuální břemeno. Nařizování rekvizicí bylo legálním prostředkem k přinucení vlastníků starých neobydlených budov, kteří nepocítili obzvlášť finanční újmu při pronajmutí jejich nemovitostí, aby je pronajali. Podmínky nájmu byly stanoveny platnými zákony o nájemném. Obdobně výše povinného nájemného byla stejná, jako by byla přípustná, kdyby byla stará budova vlastníkem pronajata dobrovolně před rokem 1995.

47. Vláda uznala, že úroveň regulovaného nájemného neodráží tržní hodnotu dotčených nemovitostí. Avšak toto nízké nájemné bylo dáno politickými důvody, jakými byly prevence před bezdomovectvím a ochrana důstojnosti jednotlivců, kteří by nebyli schopni si dovolit bydlení za přiměřeně stanovenou cenu. Vláda vyvodila závěr, že napadené opatření nebylo ani nevhodné ani disproporcionální ve vztahu ke sledovaným cílům a že stát nepřekročil své pro volného hodnocení.

48. Vláda uvedla, že stěžovatel měl adekvátní procesní pojistky k tomu, aby si zajistil, že působení uvedeného systému a jeho dopadu na jeho majetková práva nebude ani arbitrární, ani nepředvídané. Nařízení o rekvizici podléhala soudnímu přezkoumání stejně jako jiná správní rozhodnutí. A stěžovatel skutečně předložil své požadavky maltským soudům v roce 1996, přestože nařízení o rekvizici bylo vydáno již v roce 1975. S odvoláním na vnitrostátní judikaturu v této věci Vláda poznamenala, že existují případy, kdy rekvizice byly zrušeny, protože bylo shledáno, že nebyly nařízeny ve veřejném zájmu. Závěrem Vláda připomněla, že skutečnost, že stěžovatel žil v zahraničí, mu nebránila v tom, aby zahájil řízení na Maltě, jelikož mohl pověřit nějakou osobu, aby je sledovala.

(b) Stěžovatel

49. Stěžovatel tvrdil, že v roce 1975 byl spoluvlastníkem a správcem uvedené nájemního domu, který právě předtím zdědil. Uvedl, že tato informace je zaznamenána jak u příslušného vládního odboru, tak i u vnitrostátních soudů.

50. Stěžovatel si stěžoval, že rekvizice jeho nájemního domu a přilehlého pole nebyla provedena ve veřejném zájmu a zbavila jej práva rozšířit a prodat svůj majetek. Původní nájemce zemřel a jeho potomci nadále místnosti užívali, i když neměli právo na to, aby dostali další ubytování. Byli nájemci po dobu třiceti pěti let a nikdy neučinili příšežné zákonné prohlášení,

že potřebují veřejné ubytování. Kdyby byl tajemník pro bydlení jednal v souladu se zákonem a kdyby si byl přešetřil finanční situaci vlastníka, byl by zjistil, že nemá zákonné právo nařídít rekvizici místností. Kromě toho, od roku 1975 nebylo placeno žádné nájemné z pole a celková výše nájemného, které stěžovatel obdržel (28 MTL – cca 67 EUR), byla zjevně v disproporcii s tržní hodnotou jeho nemovitosti. Toto nájemné bylo akceptováno pouze proto, že dopis, jímž se požadovalo, aby bylo přehodnoceno, byl k ničemu. Kromě toho stěžovatel vyčkával s tím, že napadne nezákonnost rekvizice pole, která byla provedena bez požadovaného upozornění, odpovědi vlastníků a konzultace.

51. Stěžovatel prohlásil, že i když nemovitost nepotřebuje pro své vlastní bydlení, mohl ji využívat jinak. Dále trval na tom, že pole mělo být pokládáno za separátní pozemek nepodléhající rekvizici a nikoliv jako quid unum s nájemním domem. To bylo prokázáno posudkem soudního architekta, což bylo vnitrostátním soudem ignorováno.

2. Hodnocení Soudu

(a) Aplikovatelnost článku 1 Protokolu č.1

52. Soud se chce nejdříve ujistit, zda stěžovatel měl „majetek“ ve smyslu článku 1 Protokolu č.1. Soud připomíná, že pojem „majetek“ má autonomní význam, který jistě není omezen na vlastnictví fyzických věcí: některé další věci a zájmy tvořící aktiva mohou být také pokládány za „majetková práva“ a tudíž za majetek ve smyslu tohoto ustanovení (viz *Iatridis v. Řecko**, č. 31107/96, § 54, ECHR 1999-II, *Gasus Dosier- und Fördertechnik GmbH v. Nizozemsko***, rozsudek ze dne 23. února 1995, Série A č. 306-B, str. 46, § 53).

53. Podle Vlády nemohl stěžovatel tvrdit, že je vlastníkem uvedeného nájemního domu a přilehlého pole, protože jeho předek, pan Charles Edwards, jasně prohlásil, že je pouhý svěřenecký správce nemovitosti z titulu dědictví. Kromě toho, Soudu nebyl předložen žádný důkaz vlastnictví (viz výše odstavec 42). Stěžovatel s těmito argumenty nesouhlasil (viz výše odstavec 49).

54. Soud poznamenává, že stěžovatel napadl porušení svého vlastnického práva před vnitrostátními ústavními jurisdikcemi a ty že nenalezly v jeho případě žádnou překážku pro aplikaci článku 1 Protokolu č.1. Stěžovatelovo vlastnictví nebylo napadeno ani žalovanými na vnitrostátní úrovni. Naopak, nařízení o rekvizici bylo doručeno stěžovateli (viz výše odstavec 10). Kromě toho, Vláda sama poukázala na to (viz výše odstavec 43), že od roku 1975 stěžovatel dostával nájemné za užívání nájemního domu a že nebylo Soudu prokázáno, že je dostával pouze jako svěřenecký správce nebo administrátor nebo že musel tento obdržovaný příjem převádět celý nebo částečně na třetí strany.

55. Podle názoru Soudu tyto okolnosti svědčí o tom, že stěžovatel jednal jako vlastník místností, aniž by mu v tom někdo bránil, více než třicet let. Kromě toho, stěžovatel předložil

* Viz Výběr z rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve Štrasburku – Přílohový sešit XXI/2000, Rozhodnutí ES o stížnosti č. 31107/96, str. 16.

** Viz Výběr z rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve Štrasburku – Přílohový sešit XII/1997, Rozhodnutí ES o stížnosti č. 15375/89, str. 30.

prohlášení veřejného notáře, z něhož vyplývá, že jakožto jediný universální dědic zesnulého pana Charlese Edwardse zdědil stěžovatel 21/25 nedělitelných částí nájemních domů nacházejících se ve Sliema, Malta (viz výše odstavec 5). To stačí k tomu, aby byl učiněn závěr, že stěžovatel měl „majetek“ ve smyslu článku 1 Protokolu č. 1.

56. Toto ustanovení je tudíž na daný případ aplikovatelné.

(b) Aplikovatelná pravidla v článku 1 Protokolu č. 1

57. Jak již Soud při několika příležitostech prohlásil, článek 1 Protokolu č. 1 obsahuje tři rozdílná pravidla: první pravidlo, stanovené v první větě prvního odstavce, je obecné povahy a vyhláší princip pokojného užívání majetku; druhé pravidlo, obsažené ve druhé větě prvního odstavce, se vztahuje na zbavení majetku a podrobuje ho určitým podmínkám; třetí pravidlo stanovené ve druhém odstavci uznává, že smluvní státy jsou oprávněny, inter alia, upravovat užívání majetku v souladu s obecným zájmem. Tato tři pravidla však nejsou odlišná v tom smyslu, že by nebyla spojená. Druhé a třetí pravidlo se týkají zvláštních případů zasahování do práva na pokojné užívání majetku a je třeba je tudíž vykládat ve světle obecného principu vyhlášeného v prvním pravidle (viz, mimo jiné, James a ostatní v. Spojené království, rozsudek ze dne 21. února 1986, Série A č. 98, str. 29 – 30, § 37, Beyler v. Itálie /GC/, č. 33202/96, § 98, ECHR 2000-I a Saliba v. Malta, č. 4251/02, § 31, 8. listopadu 2005).

58. Soud připomíná, že v daném případě bylo stěžovateli rekvizicí a přidělením užívání jeho majetku jiným zabráněno užívat jeho majetek. Jeho právo obdržet tržní nájemné a ukončit nájemní poměr bylo značně dotčeno. Současně stěžovatel nikdy neztratil své právo majetek prodat a ani úřady neaplikovaly žádná opatření, jež by vedla k převodu jeho vlastnického titulu.

59. Podle názoru Soudu byla opatření maltských orgánů zaměřena na podrobení stěžovatelova nájemního domu a pole trvalému nájmu a nikoliv na to, aby mu tyto nemovitosti byly trvale odejmuty. Nelze tudíž zasahování, které je předmětem stížnosti, pokládat za formální, natož pak de facto vyvlastnění, nýbrž za prostředek úpravy užívání majetku. Z toho plyne, že případ by měl být posuzován podle druhého odstavce článku 1 Protokolu č. 1 (viz Hutten-Czapska v. Polsko* /GC/, č. 35014/97, § 160 – 161, ECHR 2006).

(c) Zda maltské orgány respektovaly princip zákonitosti

60. Prvním a nejdůležitějším požadavkem článku 1 Protokolu č. 1 je, že každé zasahování státním orgánem do pokojného užívání majetku má být zákonné. Zejména druhý odstavec článku 1, i když uznává, že státy mají právo upravovat užívání majetku, podrobuje jejich právo podmínce, že může být vykonáváno přijímáním „zákonů“. Kromě toho princip zákonitosti předpokládá, že aplikovatelná ustanovení vnitrostátního práva jsou dostatečně přístupná, přesná a předvídatelná při jejich aplikaci (viz, mutatis mutandis, Broniowski v. Polsko /GC/, č. 31443/96, § 147, ECHR 2004-V a Saliba, citováno výše, § 37).

* Viz Výběr z rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve Štrasburku – Přílohový sešit IL – L/2007, Rozhodnutí ES o stížnosti č. 35014/97, str. 2.

61. V daném případě není mezi stranami sporu o tom, že rekvizice stěžovatelova nájemního domu byla provedena v souladu s ustanoveními zákona o bydlení. Ten definuje pojem „rekvizice“ (viz výše odstavce 25) a uvádí důvody pro vydání nařízení o exekuci (viz výše odstavce 26). Dále pak jsou právní a finanční důsledky rekvizice, zejména nucený vztah majitel nemovitosti-nájemce a kritéria pro výpočet náhrady vlastníkovi podle místností, stanoveny zákonem o bydlení (viz výše odstavce 28 – 31). Neexistuje nic, co by dokazovalo, že tato ustanovení jsou nejasná a/nebo nepředvídatelná.

62. Napadené opatření bylo tudíž „zákonné“ ve smyslu článku 1 Protokolu č. 1 a zbývá se ujistit, zda sledovalo legitimní účel v obecném zájmu a zda bylo dosaženo „spravedlivé rovnováhy“ mezi použitými prostředky a účelem, jehož mělo být dosaženo.

(d) Zda sledovaly maltské orgány „legitimní účel v obecném zájmu“

63. Každé zasahování do práva či svobody přiznané Úmluvou musí sledovat legitimní účel. Princip „spravedlivé rovnováhy“ inherentní článku 1 Protokolu č. 1 sám o sobě předpokládá existenci obecného zájmu společnosti.

64. Vzhledem k jejich přímé znalosti společnosti a jejich potřeb jsou vnitrostátní orgány v zásadě v lepší situaci než mezinárodní soudce, aby posoudily, co je v „obecném“ či „veřejném“ zájmu. V rámci systému stanoveného Úmluvou je tudíž povinností vnitrostátních orgánů, aby učinily úvodní posouzení existence problému veřejného zájmu, opravňujícího k opatřením, jež mají být provedena v oblasti výkonu vlastnického práva. Zde, stejně jako v jiných oblastech, na něž se vztahují záruky Úmluvy, mají vnitrostátní orgány široký rozsah volné úvahy.

65. Pojem „veřejný“ či „obecný“ zájem je nutně extensivní. Zejména pak takové oblasti, jakými jsou bydlení obyvatelstva, které moderní společnost pokládá za primární sociální potřebu a které hraje ústřední roli v politice blahobytu a v ekonomické politice smluvních států, mohou často vyžadovat určitou formu regulace státem. V této oblasti rozhodnutí, jako například zda, a pokud ano, kdy to je možné plně přenechat volné ruce trhu nebo zda to má být podrobeno státní kontrole, jakož i výběr opatření k zajištění potřeb bydlení společnosti a načasování jejich implementace, nutně zahrnují úvahy o komplexních sociálních, ekonomických a politických otázkách (Hutten-Czapska, citováno výše, § 165 – 166 a Ghigo v. Malta, č. 31122/05, § 56, 26. září 2006).

66. Poté co Soud shledal přirozeným, že rozsah volné úvahy, který má k dispozici legislativa při implementaci sociální a ekonomické politiky, by měl být široký, Soud při mnoha příležitostech prohlásil, že bude respektovat úsudek legislativy o tom, co je ve „veřejném“ či „obecném“ zájmu, pokud nebude zjevně postrádat rozumný základ (viz *Immobiliare Saffi v. Itálie*, /GC/, č. 22774/93, § 49, ECHR 1999-V, *mutatis mutandis*, *Broniowski*, citováno výše, § 149 a *Fleri Soler a Camilleri v. Malta*^{*}, č. 35349/05, 26. září 2006).

^{*} Viz Výběr z rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve Štrasburku – Přílohy sešit LI/2007, Rozhodnutí ES o stížnosti č. 35349/05, str. 23.

67. V daném případě může Soud akceptovat argument Vlády, že rekvizice a regulace nájemného byly zaměřeny na zajištění spravedlivého rozdělení bytového fondu v zemi, kde disponibilní stavební pozemky neodpovídají poptávce. Tato opatření, implementovaná za účelem zajištění sociální ochrany nájemníků (viz, *mutatis mutandis*, *Hutten-Czapska*, citováno výše, § 178 a *Ghigo*, citováno výše, § 58) byla rovněž zaměřena na prevenci před bezdomovectvím, jakož i na ochranu důstojnosti chudších nájemníků (viz výše odstavce 43 a 47).

68. Soud akceptuje, že napadená právní úprava sledovala legitimní účel v obecném zájmu, jak vyžaduje druhý odstavec článku 1.

(e) Zda maltské orgány vytvořily spravedlivou rovnováhu mezi obecným zájmem společnosti a právem stěžovatele na pokojné užívání jeho majetku

69. Zasahování do práva na pokojné užívání majetku musí nejen sledovat, ve skutečnosti jakož i v zásadě, „legitimní účel“ v „obecném zájmu“, ale musí zde být také přiměřený vztah proporcionality mezi použitými prostředky a účelem, jehož má být dosaženo jakýmkoli opatřeními aplikovanými státem, včetně opatření určených k úpravě užívání majetku jednotlivce. Tento požadavek je vyjádřen pojmem „spravedlivá rovnováha“, které musí být dosaženo mezi požadavky obecného zájmu společnosti a požadavky ochrany základních práv jednotlivce (viz *Saliba*, citováno výše, § 37 a *Ghigo*, citováno výše, § 60).

70. Záměr docílit této rovnováhy je vyjádřen ve struktuře článku 1 Protokolu č. 1 jako celku. V každém případě týkajícím se údajného porušení tohoto článku se Soud musí nejprve ujistit, zda z důvodu zasahování státu nemusí dotčená osoba nést disproportcionální a excesivní břemeno (viz *James a ostatní*, citováno výše, str. 27, § 50; *Mellacher a ostatní v. Rakousko**, rozsudek ze dne 19. prosince 1989, Série A č. 169, str. 34, § 48; *Spadea a Scalabrino v. Itálie*, rozsudek ze dne 28. září 1995, Série A č. 315-B, str. 26, § 33).

71. Když Soud posuzuje dodržení článku 1 Protokolu č. 1, pak musí zevrubně posoudit všechny různé zájmy, o něž se jedná, a mít přitom na paměti, že Úmluva je určena k tomu, aby chránila práva, která jsou „praktická a efektivní“. Soud musí vidět pod povrch jevů a vyšetřit reálnost situace, na kterou se stěžuje. V případech týkajících se působnosti rozsáhlé právní úpravy v oblasti bydlení může toto hodnocení zahrnovat nejen podmínky redukce nájemného, které dostávají jednotliví pronajímatelé, a rozsah zasahování státu do smluvní svobody či smluvních vztahů na trhu pronájmů, nýbrž i existenci procesních záruk zabezpečujících, aby působení systému a jeho dopadu na majetková práva pronajímatele nebylo ani arbitrární, ani nepředvídatelné. Nejistota – ať už legislativní, administrativní nebo pocházející z praxe aplikované příslušnými orgány – je faktorem, který je třeba vzít v úvahu při posuzování chování státu. Tam kde se skutečně jedná o otázku obecného zájmu, přísluší veřejným orgánům jednat včas, vhodným a konsistentním způsobem (viz *Immobiliare Saffi*, citováno výše, § 54; *Bronowski*, citováno výše, § 151; *Fleri Soler a Camilleri*, citováno výše, § 70).

---

* Viz Výběr z rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve Štrasburku – Přílohy sešit LI/2007, Rozhodnutí ES o stížnosti č. 10522/83, 11011/84, 11070/84, str. 2.

72. V tomto případě byl stěžovatelův nájemní dům zabaven Vládou prostřednictvím nařízení o rekvizici ze dne 10. září 1975 a rodině P. byla přidělena obě poschodí (viz výše odstavec 10). Později, v roce 1976, bylo podrobeno rekvizici také pole přiléhající k domu (viz výše odstavec 11).

73. Soud poznamenává, že nařízení o rekvizici ukládá vlastníkovu dotčených místností vztah pronajímatel-nájemce (viz výše odstavec 28). I když to lze vidět jako vytvoření quasi-nájemní smlouvy mezi majitelem nemovitosti a nájemcem, majitel má malý nebo vůbec žádný vliv na výběr nájemce či podstatných prvků takovéto smlouvy (viz, mutatis mutandis, Hutten-Czapska, citováno výše, § 196; Ghigo, citováno výše, § 64; Fleri Soler a Camilleri, citováno výše, § 72). V konkrétním případě může vlastník vyžadovat souhlas s nedodržením u ředitele sociálního bydlení uznat nájemce pouze tehdy, může-li dokázat „ke spokojenosti soudu, že by mu byla způsobena závažná újma, kdyby této žádosti vyhověl“. Přání převzít držbu budovy pro užívání vlastníka nebo pro užívání některého člena jeho rodiny nesmí vést samo o sobě k újmě (viz ustanovení § 8 odst. 2 zákona o bydlení – odstavec 29 výše). Stěžovatel má tudíž možnost získat restituovanou nemovitost pouze na základě jeho přání „využít ji jinak“ (viz výše odstavec 51).

74. Soud dále poznamenává, že stěžovatel tvrdil, že mu nikdy nebylo placeno nájemné za pole. Náhrada za ztrátu kontroly nad jeho majetkem činila 28 MLT (cca 67 EUR) za rok. Vláda sama uznala, že regulované nájemné neodráželo tržní hodnotu majetku (viz výše odstavec 47).

75. I když Soud připustí, že nebyl nucen hradit náklady za mimořádnou údržbu a opravy budovy, jak vyžaduje zákon, musí Soud poznamenat, že částka, o kterou se jedná – necelých 6 EUR za měsíc – je extrémně nízká a lze ji stěží pokládat za náhradu za užívání nájemního domu a přilehlého pozemku. Soud není přesvědčen o tom, že zájmy majitelů, „včetně jejich práva dostávat zisk z jejich majetku“ (viz Hutten-Czapska, citováno výše, § 239; Ghigo, citováno výše, § 66; Fleri Soler a Camilleri, citováno výše, § 74), byly uspokojeny omezením vlastníků na takto extrémně nízkou návratnost. Je pravdou, že Ústavní soud vytkl stěžovateli, že nezahájil řízení před Úřadem pro regulaci nájemného za účelem stanovení spravedlivého nájemného z místností (viz výše odstavec 21). Nebylo však prokázáno na konkrétních příkladech z vnitrostátního práva a praxe, že tento opravný prostředek by byl býval účinný.

76. Jak již Soud prohlásil při mnoha příležitostech, v takových oblastech, jako je bydlení obyvatelstva, mají státy nutně široký rozsah hodnocení nejen, pokud jde o existenci problému obecného zájmu ospravedlňujícího opatření ke kontrole individuálního majetku, nýbrž také, pokud jde o výběr opatření k jeho implementaci. Státní kontrola úrovně nájemného je jedním z takovýchto opatření a jeho aplikace může často způsobit značnou redukci výše splatného nájemného (viz zejména Mellacher a ostatní, citováno výše, § 45).

77. Navíc v situacích, kde působnost právní úpravy regulace nájemného má rozsáhlé následky pro četné jednotlivce a má také ekonomické a sociální důsledky pro zemi jako takovou, musí příslušné orgány značně zvažovat nejen výběr formy a rozhodovat o rozsahu

úpravy nad užíváním majetku, nýbrž také rozhodovat o vhodném načasování při provádění relevantních zákonů. Nicméně toto zvažování, jakkoli je značné, není neomezené a nemůže mít následky odporující standardům Úmluvy (viz, Hutten-Czapska, citováno výše, § 223; Ghigo, citováno výše, § 68; Fleri Soler a Camilleri, citováno výše, § 76).

78. V daném případě, s přihlédnutím k extrémně nízké částce nájemného, ke skutečnosti, že stěžovatelovy místnosti byly podrobeny rekvizici po dobu více než třicet let, jakož i k výše uvedeným omezením práv majitele, Soud shledává, že na stěžovatele bylo naloženo disproporcionální a excesivní břemeno. Od stěžovatele se vyžadovalo, aby nesl většinu sociálních a finančních nákladů na poskytování ubytování rodiny P. (viz, mutatis mutandis, Hutten-Czapska, citováno výše, § 225 a Ghigo, citováno výše, § 69). Z toho plyne, že maltský stát nevytvořil požadovanou spravedlivou rovnováhu mezi obecnými zájmy společnosti a ochrannou majetkového práva stěžovatele.

79. Proto byl článek 1 Protokolu č.1 porušen.

II. Aplikace článku 41 Úmluvy

80. Článek 41 Úmluvy stanoví:

„Jestliže Soud zjistí, že došlo k porušení Úmluvy nebo Protokolů k ní, a jestliže vnitrostátní právo dotčené Vysoké smluvní strany umožňuje pouze částečnou nápravu, přiznává Soud v případě potřeby poškozené straně spravedlivé zadostiučinění.“

A. Škoda

81. Stěžovatel od Soudu požadoval, aby nařídil odvolání rekvizice přízemí jeho nájemního domu a uvolnění horního poschodí. Aniž by uvedl přesnou výši, požadoval stěžovatel také částku pokrývající rozdíl mezi nájemným, jež mu bylo zapláceno, a nájemným, které by byl mohl dostat na trhu, plus náhradu škody, kterou utrpěl.

82. Vláda poznamenala, že otázka náhrady nebyla nastolena před maltskými soudy a že stěžovatel řádně nepožádal o náhradu škody před maltskými soudy. Kromě toho by nebylo vhodné, aby Soud poskytl nápravu požadovanou stěžovatelem. Vláda připomněla, že stěžovatel dostával nájemné za uvedené místnosti a že po roce 1975 bylo toto nájemné zvýšeno, aby se přihlédlo k částem majetku, které byly dány k dispozici nájemcům.

83. Soud úvodem připomíná, že není Úmluvou zmocněn k tomu, aby nařídil maltskému státu anulovat nebo revokovat nařízení o rekvizici (viz, mutatis mutandis, Sannino v. Itálie, č. 30961/03, § 65, 27. dubna 2006, Findlay v. Spojené království, rozsudek ze dne 25. února 1997, Reports 1997-I, str. 284, § 88, Albert a Le Compte v. Belgie /dřívější článek 50/, rozsudek ze dne 24. října 1983, Série A č. 68, str.6 – 7, § 9).

84. Po posouzení okolností případu má Soud za to, že otázka náhrady peněžní škody a/nebo morální újmy není připravena k rozhodnutí. Proto musí být tato otázka vyhrazena řízení stanovenému na pozdější dobu, s přihlédnutím ke každé dohodě, jíž může být dosaženo mezi žalovanou Vládou a stěžovatelem (ustanovení 75 § 1 Jednacího řádu Soudu; viz Hutten-Czapska, citováno výše, § 247).

B. Náklady a výdaje

85. I když k tomu byl stěžovatel vyzván, nepředložil žádný požadavek ohledně nákladů a výdajů, které vynaložil.

86. Proto Soud stěžovateli v tomto ohledu nepřiznává žádnou náhradu (viz Craxi v. Itálie /č. 2/, č. 253374/94, § 91 – 92, 17. července 2003 a Ipsilanti v. Řecko, č. 56599/00, § 39, 6. března 2003).

Z TĚCHTO DŮVODŮ SOUD JEDNOMYSLNĚ

1. Prohlašuje stížnost za přípustnou;

2. Konstatuje, že byl porušen článek 1 Protokolu č.1;

3. Konstatuje, že pokud jde o finanční náhradu stěžovateli za jakoukoli peněžní škodu či morální újmu vyplývající z nalezeného porušení v tomto případě, není otázka aplikace článku 41 připravena k rozhodnutí, a proto

(a) vyhrazuje si uvedenou otázku jako celek;

(b) vyzývá Vládu a stěžovatele, aby předložili do šesti měsíců ode dne, kdy se tento rozsudek stane konečným, v souladu s článkem 44 § 2 Úmluvy svá písemná stanoviska v dané věci a zejména Soudu oznámili jakoukoli dohodu, jíž mohou dosáhnout;

(c) vyhrazuje si další postup a deleguje na předsedu senátu pravomoc jej stanovit, bude-li to třeba.

Vyhotoveno v anglickém jazyce a vyhlášeno písemně dne 24. října 2006 v souladu s ustanovením 77 § 2 a 3 Jednacího řádu Soudu.

T. L. EARLY
tajemník sekce

Sir N. BRATZA
předseda

EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA
DRUHÁ SEKCE
28. února 2006
VĚC KRASNIKI
(rozsudek ve věci Krasniki v. Česká republika)

Evropský soud pro lidská práva – Druhá sekce (dále jen „Soud“), zasedající jako senát, který tvořili soudci J.-P. Costa, předseda, A.B. Baka, K. Jungwiert, V. Butkevych, M. Ugrekhelidze, A. Mularoniová, E. Fura-Sandströmová a dále S. Dolléová, tajemnice sekce, po projednání na neveřejném zasedání dne 7. února vynesl uvedeného data následující rozsudek:

POSTUP

1. Na počátku případu byla stížnost (č. 51277/99) proti České republice předložena Soudu podle čl. 34 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“) občanem bývalé Jugoslávské republiky Makedonie Hasanem Krasniki dne 2. září 1999.

2. Stěžovatel byl zastoupen D. Strupkem, advokátem provozujícím praxi v Praze. Vláda byla zastoupena svým zástupcem V.A. Schormem z Ministerstva spravedlnosti.

3. Stěžovatel zejména tvrdil, že jeho odsouzení se opíralo výlučně o svědectví anonymního svědka a že jeho práva obhajoby byla nepřijatelně omezena v rozporu s čl. 6 § 1 a § 3 písm. d) Úmluvy.

4. Stížnost byla postoupena Druhé sekci Soudu (ustanovení 52 § 1 Jednacího řádu Soudu). V rámci této sekce byl k posouzení případu (čl. 27 § 1 Úmluvy) vytvořen senát, jak předvídá ustanovení 26 § 1 Jednacího řádu Soudu.

5. Rozhodnutím ze dne 14. září 2004 prohlásil Soud stížnost za přípustnou.

6. Dne 1. listopadu 2004 Soud změnil složení svých sekcí (ustanovení 25 § 1 Jednacího řádu Soudu). Tento případ byl přidělen nově vytvořené Druhé sekci (ustanovení 52 § 1 Jednacího řádu Soudu).

7. Stěžovatel i Vláda předložili svá stanoviska k meritu věci (ustanovení 59 § 1 Jednacího řádu Soudu).

SKUTKOVÉ OKOLNOSTI

I. Okolnosti případu

8. Stěžovatel se narodil v roce 1971 a žije ve Skopje („bývalá Jugoslávská republika Makedonie“).

9. Dne 24. dubna 1997 byl stěžovatel obviněn ze spáchání trestného činu nedovolené výroby a držby omamných a jedovatých látek mezi lednem a dubnem 1997, v rozporu s ustanovením § 187 odst. 1 trestního zákona ve znění platném v tehdejší době.

10. Podle Vlády svědkyně užívající fiktivní jméno „Jana Charvátová“ byla vyslechnuta poprvé 24. dubna 1997, poté co byla kontaktována policií v souvislosti s vyšetřováním trestné činnosti stěžovatele. Svědkyně uvedla, inter alia, že „chce svědčit, protože ví, co heroin může způsobit, a že chce, aby Teplice byly zbaveny dealerů s drogami“ a že „z důvodů obav o svůj život bude svědčit jen tehdy, bude-li zaručena její anonymita, protože poté co policie zadržela většinu bývalých dealerů, Jugoslávci vyhrožovali, že jestliže někdo «shodí» dealery a ti jej pak najdou, tak jej «zlikvidují»“.

11. Stěžovatel uvedl, že záznam rozhovoru založený v jeho trestním spise není svědeckvím podepsaným svědkyní, ale že jde pouze o tzv. úřední záznam později sepsaný a podepsaný policistou. Stěžovatel dále tvrdil, že ze záznamu není jasné, zda „Jana Charvátová“ byla vyšetřovaná nebo zda byl záznam sestaven předtím, než byl stěžovatel obviněn, nebo až poté. Stěžovatel namítl, že takovýto záznam nemůže být použit jako důkaz obžaloby.

12. V průběhu předběžného řízení stěžovatel popíral svou vinu a zdůrazňoval, že není narkoman a že omamné látky u něho nalezené jsou pouze pro jeho osobní potřebu. „Jana Charvátová“ a další svědek, užívající fiktivní jméno „Jan Novotný“, byli vyslechnuti Okresním úřadem vyšetřování v Teplicích dne 11. září 1997. Výslechu se zúčastnil obhájce stěžovatele, stěžovatel nebyl přítomen. Svědkyně „Jana Charvátová“ uvedla toto: „... pokud jde o Hasana Krasniki, jeho příjmení neznám, přišla jsem s ním do styku někdy loni v zimě ... poslal mne za ním můj přítel, který je také narkoman. Přeji si upřesnit údaje ohledně individua jménem Hasan Krasniki. Jak jsem již řekla, jeho příjmení neznám. Víím, nebo lépe řečeno si vzpomínám na první jméno: můj přítel mne poslal do Pikes v Trnovanech a požádal mne vyhledat nějakého Hasana, aby mi dal 0,5 gramu heroinu. ... Pokud jde o Hasana, loňský rok jsem kupovala drogy od něho. Nevzpomínám si, že bych jej od té doby viděla. Pokud jde o jeho popis, mohu říci, že je asi 170 cm vysoký, štíhlý, má krátké tmavě blond vlasy ... a vzpomínám si, že měl na sobě modré džíny a tmavé sako.“

13. V odpovědi na otázku položenou obhájcem stěžovatele svědkyně uvedla, že předkládá důkazy jako anonymní svědkyně, protože dluží za drogy peníze. V odpovědi na otázku položenou vyšetřovatelem, zda osoby, jimž dluží svědkyně peníze, jí někdy vyhrožovaly nebo ji bily, svědkyně odpověděla, že Jugoslávec, kterému dlužila peníze za drogy, ji bil a že již došlo k podobným incidentům.

14. Svědkyni bylo předloženo album s fotografiemi a byla požádána, aby si je prohlédla. Svědkyně uvedla: „Jméno osoby na fotografii č. 5 neznám. ... Kupovala jsem od něho drogy ... v Pikes v Trnovanech někdy po Vánocích ...; on se nastěhoval do Pikes nedaleko nádraží. Naposledy jsem ho viděla někdy v zimě.“

15. V odpovědi na otázku položenou obhájcem stěžovatele „Jana Charvátová“ uvedla, že „Hasan“, od něhož si koupila heroin okolo Vánoc 1996, není mezi osobami na fotografiích. V odpovědi na otázku položenou vyšetřovatelem, zda zná osobu zvanou „Jura“ nebo „Džura“ a zda je tato osoba na fotografiích, svědkyně odpověděla: „Není mi známo jméno „Jura“, ale spíše „Džuro“. Mám dojem, že jsem si kupovala heroin od někoho takového; jsem si jistá, že jsem si u něho kupovala heroin v Pikes v Trnovanech; bylo to někdy v zimě loňského roku nebo letos, nevím přesně. ... Myslím, že na fotografii č. 1 to bude on.“

16. Podle stěžovatele byl časový sled vyšetřování „Jany Charvátové“ následující: svědkyně byla dotázána na Hasana Krasniki a potom začala nejdříve mluvit o osobě jménem Hasan. Popsala jej, potom jí bylo ukázáno album fotografií, načež si náhodou vzpomněla, že zná většinu osob na fotografiích včetně stěžovatele. V úředním záznamu o výslechu se uvádí, že „Jana Charvátová“ byla dotázána na Hasana Krasniki, alias „Jura“ nebo „Džuro“, při výslechu 11. července 1997 a že identifikovala „Džuro“ jako osobu na fotografii č. 1.

17. Svědek „Jan Novotný“ vyslechnutý téhož dne uvedl toto: „Znám celkem hodně Jugoslávců a mohu definitivně hovořit o dotčené osobě – znám ji pod přezdívkou „Džuro“. Víím, že zde byl asi před čtyřmi roky, potom odjel a znovu se objevil asi na počátku tohoto roku. Prodával heroin asi tři měsíce v herně Pikes v Trnovanech; ... přestěhoval se na nějakou dobu do Pikes poblíž nádraží. Mohl jsem si od něho koupit dohromady 10 g heroinu ... Naposledy jsem Džura viděl před třemi měsíci, asi tak ve druhé polovině dubna nebo počátkem května ... Pokud jde o jeho popis, mohu říci, že mu bylo asi 25 let, měřil asi 170 cm, byl štíhlý, měl krátké tmavo blond vlasy. ...“

18. Po prohlédnutí alba s fotografiemi „Jan Novotný“ uvedl: „Jasně poznávám osobu na fotografii č. 5: je to Džura, od kterého jsem si kupoval heroin v herně Pikes v Teplicích, Masarykova ulice, poblíž nádraží, a to od počátku letošního roku asi do dubna nebo začátku května.“

19. Obhájce stěžovatele se zeptal svědka, proč se tak bojí a proč si přeje zůstat v anonymitě. Svědek prohlásil, že Jugoslávci jsou velmi temperamentní lidé, že mu vyhrožovali, když si chtěl koupit drogy od někoho jiného, a že má obavy o bezpečnost své rodiny. Na další otázku obhájce, zda mu osoba na fotografii č. 5 někdy vyhrožovala, odpověděl svědek záporně. Na poslední otázku obhájce „Jan Novotný“ uvedl přesněji, že si kupoval heroin od muže na fotografii č. 5 po Novém roce, naposledy asi v polovině dubna.

20. Policejní spis byl zaslán na Okresní státní zastupitelství v Teplicích, které dne 12. září 1997 podalo obžalobu proti stěžovateli u Okresního soudu v Teplicích. Státní zástupce obžaloval stěžovatele z distribuce heroinu v době mezi lednem 1997 a 23. dubnem 1997, z prodeje nejméně dvaceti balíčků heroinu, z nichž každý obsahoval 0,5 g heroinu, „Janu Novotnému“ a z prodeje stejné drogy „Janě Charvátové“. Státní zástupce navrhl, aby byli v průběhu řízení vyslechnuti dva anonymní svědkové, jakož i svědkové K. a S., a aby byly přečteny úřední záznamy policie o rekognici stěžovatele na základě fotografií.

21. Dne 18. listopadu 1997 bylo zahájeno řízení před okresním soudem. Stěžovatel prohlásil, že je nevinný.

22. Z protokolu o ústním jednání vyplývá, že v souladu s ustanovením § 209 odst.1 trestního řádu (dále jen „tr. ř.“) vyslechl předseda senátu anonymního svědka „Jana Novotného“ mimo jednací síň, takže svědka neviděl ani stěžovatel, ani jeho obhájce, kteří mohli svědkovi klást otázky pouze prostřednictvím předsedy senátu. Svědek uvedl, že stěžovatel je osobou, která mu prodávala drogy, a že si od stěžovatele koupil heroin někdy počátkem roku 1997. Ve svém svědectví svědek rovněž uvedl, že se léčí a že už není drogově závislý. V odpovědi na několik otázek stěžovatelova obhájce svědek uvedl, že stěžovatel prodával drogy před nějakým časem. Potom zmizel a opět je začal prodávat v roce 1997. Svědek rovněž uvedl, že si kupoval od stěžovatele drogy po dobu jednoho měsíce v roce 1997 a že viděl stěžovatele prodávat heroin dalším osobám během prvních tří měsíců roku 1997. Svědek popsal stěžovatele jako štíhlého muže, vysokého cca 175 až 180 cm, s rovnými tmavými vlasy. Dodal, že na rozdíl od nynějška, nikdy si nedokázal vzpomenout na barvu vlasů v té době. V reakci na svědectví anonymního svědka stěžovatel prohlásil, že není pravdivé.

23. Poté soud přečetl svědecká prohlášení K. a S., znalecký posudek a další písemné důkazy. Soud odročil řízení do 25. listopadu 1997 za účelem obeslání „Jany Charvátové“.

24. Další ústní jednání se konalo dne 9. prosince 1997. Bylo zaprotokolováno, že vyšetřující orgány telefonicky oznámily, že v den ústního jednání není možné nalézt „Janu Charvátovou“ v jejím bydlišti. Řízení bylo proto odročeno na 14. ledna 1998. Policie dostala pokyn zahájit pátrání a zjistit, zda svědkyně pobývá na adrese svého bydliště.

25. Podle protokolu z ústního jednání ze dne 14. ledna 1998 přečetl okresní soud záznamy z 9. prosince a ze 17. prosince 1997 o tom, že pobyt „Jany Charvátové“ není znám. V souladu s ustanovením § 211 odst. 2 tr. ř. byla její svědecká výpověď získaná při předběžném řízení přečtena. V reakci na tuto svědeckou výpověď stěžovatel prohlásil, že v relevantní době nepobýval v České republice.

26. V rozsudku vyneseném téhož dne shledal soud stěžovatele vinným z nedovolené výroby a držby omamných a jedovatých látek a odsoudil jej k trestu odnětí svobody na dobu dvou let, jakož i k vyhoštění z České republiky na dobu neurčitou. Soud konstatoval, že od ledna 1996 do 23. dubna 1997 stěžovatel prodával heroin v „malých obáčkách“. Prodal nejméně dvacet „obálek“ heroinu „Janu Novotnému“ a při několika příležitostech prodal v tomto období heroin „Janě Charvátové“.

27. Stěžovatel tvrdil, že v relevantním období nepobýval v České republice a že drogy, které byly u něho nalezeny, byly určeny pro jeho osobní potřebu.

28. Okresní soud opřel svůj nálezný výlučně o svědectví dvou anonymních svědků. Soud prohlásil, že utajení jejich totožnosti má přednost před jejich výslechem, aby byla zajištěna jejich bezpečnost, což umožňuje ustanovení § 55 odst.2 tr. ř. s ohledem na závažnost

daného trestného činu a strach svědků před podáním svědecké výpovědi ve veřejném soudním jednání.

29. Okresní soud uvedl, že anonymní svědek „Jan Novotný“ vypověděl, že si koupil nejméně dvacet „obálek“ heroinu od stěžovatele a že stěžovatele poznal z fotografie, a to jak v předběžném řízení, tak i při procesu, jako osobu, která prodávala heroin nejen jemu, ale také dalším osobám.

30. Pokud jde o „Janu Charvátovou“, soud se odvolal na úřední záznam policie, v němž se uvádí, že svědkyni nebylo možné nalézt v jejím bydlíšti a že pátrání po ní bylo bezúspěšné. Soud poznamenal, že svědkyně vypovídala v předběžném řízení za přítomnosti obhájce stěžovatele, přičemž prohlásila, že kupovala heroin od stěžovatele, kterého poznala na fotografiích.

31. Soud rovněž přihlédl k fotokopii stěžovatelova pasu, kde zjistil, že stěžovatel přicestoval do České republiky 17. března 1997 z Bulharska. Podle psychiatrického znaleckého posudku je stěžovatel, inter alia, drogově závislou osobou, která si měla být vědoma nebezpečnosti své trestné činnosti a mohla své jednání kontrolovat. Znalecká analýza látky nalezené u stěžovatele ukázala, že se jedná o heroin.

32. Po posouzení všech relevantních důkazů soud konstatoval, že svědecké výpovědi anonymních svědků jsou důvěryhodné a konsistentní a že stěžovatele usvědčují. Soud rovněž uvedl, že svědek „Jan Novotný“ poznal stěžovatele jak při procesu tak i při předběžném řízení. Soud dospěl k závěru, že důkazy předložené stěžovatelem – kopie jeho pasu a letenka, z nichž vyplývá, že stěžovatel nepobýval v České republice po větší část období, během něhož údajně spáchal trestný čin – nepostačují k tomu, aby vyvrátily obžalobu proti jeho osobě. Zdá se, že soud neuvěřil svědeckým výpovědím K. a S.

33. Dne 2. února 1998 se stěžovatel odvolal a tvrdil, že nespáchal žádný trestný čin a že heroin u něho nalezený sloužil pouze jeho osobní potřebě. Stěžovatel rovněž napadl to, že okresní soud vycházel ze svědeckých výpovědí anonymních svědků, jejichž prohlášení byla zneužita v jeho neprospěch. Stěžovatel si dále stěžoval na pochybení vyšetřovacích orgánů i okresního soudu při řešení materiálních rozporů ve výpovědích anonymních svědků.

34. Dne 9. března 1998 Krajský soud v Ústí nad Labem zamítl stěžovatelovo odvolání a konstatoval, že jeho námitka proti použití anonymních svědků je neopodstatněná. Soud poznamenal, že oba anonymní svědkové byli vyslechnuti v přípravném řízení a že výpověď „Jany Charvátové“ byla přečtena, protože svědkyni nebylo možné nalézt na adrese jejího bydlíště. Soud dále poznamenal, že svědkové K. a S. odmítli v procesu svědčit.

35. Soud konstatoval, že s ohledem na povahu trestné činnosti byli svědkové rekrutováni z prostředí uživatelů drog a drogově závislých osob, které jsou „mnohem více zranitelné“. Soud dospěl k závěru, že obavy, s nimiž se oba anonymní svědkové svěřili vyšetřujícím orgá-

nům, vyústily ve správná procesní opatření, a to v souladu s ustanovením § 55 odst. 2 tr. ř., včetně rozhodnutí vyslechnout je pod fiktivními jmény.

36. Pokud jde o rozpornost svědeckých výpovědí, Krajský soud poznamenal, že svědkyně „Jana Charvátová“ poznala stěžovatele na fotografiích jako osobu, od které si kupovala heroin, ale neznala její jméno. Svědkyně popsala drogového dealera, jehož znala pod jménem „Hasan“ a který neodpovídal popisu stěžovatele. Soud konstatoval, že svědectví podané svědkem „Janem Novotným“ nebylo vnitřně rozporné a že svědek několikrát popsal od koho, kde a kdy si koupil heroin. Obvykle vidával stěžovatele v zakouřené herně při tlumeném osvětlení a nesoustředil se na zapamatování si detailů podoby stěžovatele, nýbrž spíše na získání drog. Soud konstatoval, že jeho neschopnost popsat barvu vlasů „nehraje důležitou roli“. Soud se plně ztotožnil se skutkovým zjištěním okresního soudu.

37. Dne 6. května 1998 podal stěžovatel ústavní stížnost, v níž uvedl, že bylo porušeno jeho právo garantované článkem 6 § 3 písm. d) Úmluvy. Tvrdil, že neexistoval žádný právní základ pro použití svědectví anonymních svědků a že státní orgány postavily obhajobu do značně nevýhodného postavení v rozporu s principem rovnosti zbraní. Stěžoval si, že jeho odsouzení spočívalo pouze na svědeckých výpovědích anonymních svědků.

38. Dne 3. března 1999 Ústavní soud zamítl stěžovatelovu ústavní stížnost jako neopodstatněnou. Ústavní soud konstatoval, že výpovědi anonymních svědků mohou být použity jako důkaz pouze tehdy, jestliže neexistují žádné jiné prostředky pro zajištění bezpečnosti svědků a jestliže byla minimalizována omezení práv obhajoby. Soud uznal, že existuje konflikt mezi ústavním právem na obhajobu na jedné straně a potřebou chránit zdraví a život svědků na straně druhé. Ústavní soud konstatoval, že tento konflikt může být řešen pouze na základě principu proporcionality.

39. Ústavní soud neakceptoval stěžovatelovo tvrzení, že použití anonymního svědka bylo zneužito v jeho neprospěch. Soud konstatoval, že v rozsahu, v jakém do práv obhajoby mohlo být zasahováno použitím anonymních svědků, bylo nezbytné zvážit rozsah a závažnost zasahování ve světle specifických okolností případu. Soud konstatoval, že podle úředních policejních záznamů byli oba anonymní svědkové vyslechnuti v přítomnosti advokáta stěžovatele, který měl možnost klást jim otázky. Soud tak dospěl k závěru, že s přihlédnutím k rekognici na základě fotografií stěžovatele před orgány činnými v přípravném trestním řízení, jakož i před trestním soudem, nelze zpochybňovat zákonnost a spravedlivost řízení. Soud konstatoval, že jakékoliv nevýhodné okolnosti, za nichž snad obhajoba mohla pracovat, nemohou nastolit otázku neústavnosti, jelikož relevantním byl především obsah svědeckých výpovědí a teprve potom identita svědků, i když soudy neuvedly dostatečné důvody pro přijetí postupu zakotveného v ustanoveních § 55 a 209 tr. ř.

40. Dne 18. dubna 2005 podal ministr spravedlnosti ve prospěch stěžovatele stížnost pro porušení zákona. Svou stížnost odůvodnil ministr následovně:

- „... soudy dostatečně nenabídly nezbytné záruky k zajištění spravedlivého procesu,

protože stěžovatelův advokát nemohl vidět oba anonymní svědky během jejich výslechu, aby poznal jejich totožnost,

- vyšetřující orgány se nezabývaly otázkou, zda je nutné zatajovat totožnost svědků,
- předtím, než bylo přijato rozhodnutí zatajit identitu svědků, neměla obhajoba nikdy příležitost vznést námitky ohledně jejich důvěryhodnosti nebo oprávněnosti jejich údajných ohrožení, jež by mohly opravňovat k jejich anonymitě,
- soudy nespécifikovaly, ... že znají skutečnou totožnost obou svědků a konstatovaly, že obviněný znamená vážné ohrožení života a svobody obou anonymních svědků,
- stěžovatelův advokát nemohl prověřit důvěryhodnost anonymních svědků a jejich výpovědi, aniž by to učinily soudy,
- neadekvátní podmínky během identifikace obviněného z fotografií připravily svědky o jejich důvěryhodnost a
- odsouzení obžalovaného spočívalo výlučně na výpovědích anonymních svědků.“

41. Rozhodnutím ze dne 31. května 2001 Nejvyšší soud stížnost zamítl a uvedl, že se opírá o názory Ústavního soudu a že je sdílí. Nejvyšší soud dodal, že ustanovení § 55 odst. 2 tr. ř. nezakotvuje právo obhájce vidět anonymní svědky a být informován o jejich totožnosti. Oba specifické argumenty ministra uvedené v této souvislosti byly tudíž shledány contra legem.

II. Relevantní vnitrostátní právo

1. Trestní zákon (platný v rozhodné době)

42. Ustanovení § 187 odst. 1 stanovilo, že každý, kdo vyrobí, doveze, vyveze, přepraví nebo drží či získá pro třetí stranu bez souhlasu drogy či omamné látky, bude potrestán odnětím svobody až na tři roky nebo pokutou.

2. Trestní řád (platný v rozhodné době)

43. Podle ustanovení § 55 odst. 2 tr. ř., jestliže okolnosti naznačují, že svědek nebo osoba jemu blízká jsou vystaveni zřejmě hrozbě ublížení na těle nebo jinému vážnému nebezpečí nebo zasahování do jeho/jejích základních práv při svědecké výpovědi a není-li možné zabezpečit účinnou ochranu svědka jinak, musí orgány činné v trestním řízení přijmout opatření k zabránění vizuální identifikace svědka. Svědkovo jméno a příjmení, jakož i jeho další údaje se nezaznamenávají do svědecké výpovědi, ale vedou se odděleně od trestního spisu a jsou známy pouze orgánům činným v trestním řízení. Svědek musí být informován o právu na utajení jeho totožnosti a na podpis výpovědi fiktivním jménem a příjmením, jimiž by mohl být později identifikován. Pominou-li důvody pro utajení svědkovy totožnosti, bude tato informace připojena k trestnímu spisu a svědkova totožnost přestane být utajována.

44. Podle ustanovení § 209 odst.1 musí předseda senátu zajistit, aby každý svědek, který dosud nevyprávěl, se nezúčastnil výslechu obžalovaného nebo jiných svědků. Existují-li pochybnosti, zda bude svědek vypovídat při účasti obžalovaného pravdivě, nebo hrozí-li svědkovi nebo osobám jemu blízkým nebezpečí ublížení na zdraví, smrti nebo jiné závažné nebezpečí, předseda senátu učiní příslušná opatření k zajištění bezpečnosti nebo k utajení totožnosti svědka nebo nařídí obžalovanému, aby opustil soudní síň na dobu, kdy svědek vypovídá. Jakmile se však obžalovaný vrátí do soudní síně, musí být informován o obsahu svědecké výpovědi a musí mu být dána možnost se k ní osobně vyjádřit a může klást svědkovi otázky prostřednictvím předsedy senátu. Má-li zůstat totožnost svědka utajena, přijme předseda senátu opatření k tomu, aby skutečná totožnost svědka nebyla odhalena.

45. Ustanovení § 209 odst. 2 stanovilo, že svědek, jehož totožnost musela být utajena, má být vyslechnut během řízení a soud přijme z vlastního podnětu všechna nezbytná opatření za účelem ověření svědkovy důvěryhodnosti.

46. Ustanovení § 101 odst. 1 stanovilo, inter alia, že před vyslechnutím svědka musí být zjištěn jeho vztah k obžalovanému, pokud takový vztah existuje. Svědek musí být poučen o tom, že má právo odmítnout svědectví, a je-li to nutné, postupovat podle ustanovení § 55 odst. 2. Svědek musí být rovněž upozorněn, že musí vypovídat pravdu a nic než pravdu. Současně musí být svědek poučen o závažnosti svědectví s ohledem na obecný zájem a na trestně právní důsledky křivé výpovědi. Druhý odstavec stanovil, inter alia, že na počátku výslechu má být svědek dotázán na jeho vztah k projednávanému případu a k jeho stranám a případně na další okolnosti, které mohou být důležité pro zjištění jeho důvěryhodnosti.

III. Relevantní judikatura Ústavního soudu

1. Rozhodnutí č. Pl. ÚS 4/94 ze dne 12. října 1994

47. Plénum Ústavního soudu prohlásilo tehdy platná ustanovení § 55 odst. 2 a § 209 za protiústavní. Ústavní soud konstatoval, že kritéria pro zjištění, zda použití anonymních svědků je ústavní a v souladu se zásadou subsidiarity, jsou následující: zaprvé, anonymita může být poskytnuta pouze tehdy, nemůže-li být svědkovi poskytnuta žádná jiná spolehlivá ochrana; za druhé, veškerá omezení výkonu práv obhajoby vyplývající ze svědeckých výpovědí anonymních svědků musí být snížena na minimum.

2. Rozhodnutí č. ÚS 37/01 ze dne 22. října 2001

48. V tomto případě soud shledal trestní řízení nespravedlivým, protože stěžovatelova identifikace se opírala pouze o album fotografií a svědek nepopsal stěžovatele před identifikační procedurou. Pokud jde o použití anonymních svědků, dospěl Ústavní soud k závěru, že soud provádějící trestní řízení si neověřil důvěryhodnost svědků, jak požaduje ustanovení § 209 odst.2 tr. ř. Soud pouze prohlásil, že svědkové nemají „nevyřízené účty“ se stěžovate-

lem, takže nemají žádný důvod pro to, aby se mu mstili nebo aby jej falešně obvinili. Takovéto prohlášení nemůže samo o sobě znamenat, že soud vyhověl požadavkům ustanovení § 209 odst. 2 tr. ř. Měl být prozkoumán a ověřen vztah mezi svědky a stěžovatelem, přezkoumány jeho námitky k jejich důvěryhodnosti a provedeny všechny nutné důkazy, například plný výpis z trestního rejstříku svědků, záznamy místní policie a správních orgánů ohledně pověsti svědků a znalecké psychologické posudky o svědčích podle ustanovení § 118 tr. ř. Ústavní soud zrušil rozhodnutí soudů první i odvolací instance.

IV. Dokumenty Rady Evropy

1. Příloha k Doporučení č. R (97)13 o zastrašování svědků a právech obhajoby

49. Příloha k Doporučení č. R (97)13 Výboru ministrů Rady Evropy o zastrašování svědků a o právech obhajoby obsahuje následující pasáž:

„ ... 11. Anonymita by měla být zaručena pouze tehdy, jestliže příslušný soudní orgán po vyslechnutí stran shledá, že:

- jsou vážně ohroženy život či svoboda dotčené osoby nebo, v případě tajného agenta, je jeho potenciální budoucí práce vážně ohrožena a

- důkazy jsou zřejmě významné a daná osoba se jeví jako důvěryhodná.

12. Tam, kde je to vhodné, měla by být učiněna další opatření na ochranu svědků podávajících důkazy, včetně zabránění identifikaci svědka obhajobou, například za použití obrazovek, zahalení obličeje nebo zkeslení jeho hlasu.

13. Byla-li zaručena anonymita, nelze odsouzení opírat výlučně nebo v rozhodující míře o důkazy předložené těmito osobami.

14. Tam, kde je to vhodné, je třeba vytvořit a zpřístupnit svědkům, kteří potřebují ochranu, speciální programy, jako například programy na ochranu svědků. Hlavním účelem těchto programů je chránit život a osobní bezpečnost svědků, jejich příbuzných a jiných jim blízkých osob.

15. Programy na ochranu svědků musí předvídat různé metody ochrany: ta může zahrnovat poskytnutí změny totožnosti svědkům a jejich příbuzným nebo jiným jim blízkým osobám, přestěhování, pomoc při získání nového zaměstnání, poskytnutí osobních strážců a jinou fyzickou ochranu.

16. S ohledem na prominentní postavení, které spolupracovníci justice zastávají v boji proti organizovanému zločinu, je třeba jim věnovat zvláštní pozornost, včetně možnosti využívání opatření předvídaných v programech na ochranu svědků. Tam, kde je to nutné, mohou takovéto programy obsahovat specifické vězeňské režimy pro spolupracovníky justice, kteří si odpykávají trest odnětí svobody.“

2. Doporučení č. R (2000)2 o přezkoumání nebo obnově některých případů na vnitrostátní úrovni na základě rozsudků Evropského soudu pro lidská práva

50. Doporučení č. R (2000)2 o přezkoumání nebo obnově některých případů na vnitrostátní úrovni na základě rozsudků Evropského soudu pro lidská práva, přijaté Výborem ministrů Rady Evropy dne 19. ledna 2000 stanoví toto:

„ ... S přihlédnutím k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“);

Připomínaje, že podle článku 46 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod („Úmluva“) přijaly Smluvní strany závazek řídit se konečným rozsudkem Evropského soudu pro lidská práva ve všech případech, jichž jsou stranami, a že Výbor ministrů bude dohlížet na jeho výkon;

Maje však na vědomí, že za určitých okolností může výše uvedený závazek vést k přijetí jiných opatření, než je spravedlivé zadostiučinění přiznávané Soudem v souladu s článkem 41 Úmluvy a/nebo obecná opatření, která zajistí, že poškozená strana je uvedena v co největší možné míře do stejné situace, v jaké se nacházela před porušením Úmluvy (restitutio in integrum);

Připomínaje, že je povinností příslušných orgánů žalovaného státu rozhodnout, jaká opatření jsou nejvhodnější k dosažení restitutio in integrum, a to s přihlédnutím k prostředkům, jež jsou možné v rámci vnitrostátního právního řádu;

Maje však na vědomí, že praxe Výboru ministrů při dohlížení nad výkonem rozsudků Soudu ukazuje, že za výjimečných okolností se přezkoumání případu nebo obnova řízení ukázaly jako nejúčinnější, ne-li jediné prostředky k dosažení restitutio in integrum;

I. Ukládá, ve světle těchto úvah, Smluvním stranám, aby zajistily, že na národní úrovni budou existovat adekvátní možnosti k dosažení v co nejvyšší míře restitutio in integrum;

II. Vyzývá Smluvní strany zejména k tomu, aby přezkoumaly jejich vnitrostátní právní řády s cílem zajistit, že budou existovat adekvátní možnosti přezkoumání případu včetně obnovy řízení v případech, kdy Soud zjistí porušení Úmluvy, zejména kde:

(i) poškozená strana i nadále trpí velice závažnými negativními důsledky kvůli výsledku konkrétního vnitrostátního rozhodnutí, které nejsou adekvátně zhojeny spravedlivým zadostiučiněním a nelze je napravit jinak než přezkoumáním či obnovou a

(ii) rozsudek Soudu vede k závěru, že

(a) napadené vnitrostátní rozhodnutí je ve svém meritu v rozporu s Úmluvou nebo

(b) nalezené porušení spočívá v procesních pochybeních nebo nedostatcích takové závažnosti, že vzniká závažná pochybnost ohledně výsledku napadeného vnitrostátního řízení.“

PŘÁVNÍ ZJIŠTĚNÍ

I. Údajné porušení Článku 6 § 1 a § 3 písm. d) Úmluvy

51. Stěžovatel si stěžoval na to, že jeho odsouzení spočívalo výlučně na výpovědích dvou anonymních svědků. Dále si stěžoval na to, že soudní řízení adekvátně negarantovalo nezbytné pojistky k zajištění spravedlivého procesu, protože jeho obhájci byla odepřena možnost buď vidět svědky při jejich výpovědích, nebo poznat jejich totožnost. Stěžovatel tvrdil, že byl porušen článek 6 § 1 a § 3 písm. d) Úmluvy, který stanoví následovně:

„1. Každý má právo na to, aby jeho záležitost byla spravedlivě ... projednána ... soudem, ... který rozhodne o oprávněnosti jakéhokoli trestního obvinění proti němu. ...

3. Každý, kdo je obviněn z trestného činu, má tato minimální práva: ...

(d) vyslýchat nebo dát vyslýchat svědky proti sobě a dosáhnout předvolání a výslech svědků ve svůj prospěch za stejných podmínek, jako svědků proti sobě; ...“

A. Argumentace před Soudem

1. Vláda

52. Vláda uvedla, že použití anonymních svědků bylo jistě dostatečně odůvodněné okolnostmi zvláštního případu. V daném případě vyvstala potřeba zajistit anonymitu svědků již 24. dubna 1997, kdy osoba závislá na heroinu v té době a později vyslechnuta pod jménem „Jana Charvátová“ jasně prohlásila, že je připravena vypovídat za předpokladu zaručené anonymity. Oba svědkové, „Jana Charvátová“ i „Jan Novotný“, trvali na zachování jejich anonymity při jejich výsleších 11. července 1997, kdy vyjádřili své obavy z odvety od překupníků s drogami a z nebezpečí osobního zranění. Jelikož se jednalo o obchodování s drogami, kdy překupníci běžně používají vyhrůžky nebo násilí na osobách, které svědčí proti nim, nebylo možné pokládat obavy svědků za neopodstatněné, i když stěžovatel tvrdil, že jim nevyhrožoval. Vláda upozornila na to, že potřeba získat svědectví od určité osoby jako důkaz v trestním řízení byla uznána Soudem jako relevantní důvod dovolující svědkovu anonymitu (Doorson v. Nizozemsko, rozsudek ze dne 26. března 1996, Reports of Judgments and Decisions 1996-II, § 71), přičemž se současně svědek chrání před možností odvety ze strany stěžovatele. Podle názoru vlády byla situace svědků Y.15 a Y.16 v případě Doorson podobná jako situace anonymních svědků v tomto případě. Skutečnost, že překupník s drogami nenapadl „Janu Charvátovou“ pro její svědectví proti němu, nýbrž proto, že neměla peníze na drogy, není ještě důvodem k tvrzení, že potenciální hrozba byla méně závažná.

53. Vláda dále uvedla, že stěžovatelův advokát byl přítomen při výslechu svědků. Advokát nenapadl důvody pro poskytnutí anonymity, ani nevznesl žádné námitky u státního zástupce podle ustanovení § 168 tr. ř. Kromě toho soud první instance vzal na vědomí obsah zapečetěných obálek obsahujících údaje o svědcích a opatřil je svým úředním razítkem.

54. Vláda uznala, že je třeba dostatečným způsobem brát v úvahu postavení obhajoby, kdykoli se užije anonymních svědků. Zpochybnila však námitku stěžovatele, že ani on, ani jeho advokát nemohli svědky vidět a že neznali jejich reálnou totožnost, takže si nemohli prověřit jejich důvěryhodnost. Ve skutečnosti stěžovatelův advokát mohl, do jisté míry, přímo sledovat chování svědků během řízení. Jakmile byl výslech ukončen, měl advokát možnost vyjádřit se k svědeckým výpovědím a klást jim otázky přímo, jelikož byl ve stejné místnosti jako svědkové, kteří od něho byli odděleni pohyblivou stěnou. Kromě toho advokát slyšel, jak svědkové odpovídají na otázky. Proto, i když je nemohl vidět, mohl posoudit, co svědkové říkají a způsob, jakým vypovídají. Mohl rovněž registrovat emoce svědků. Mohl si tudíž vytvořit vlastní názor na jejich důvěryhodnost, opíraje se o své přímé, byť i částečně omezené, vnímání jejich chování a odpovědí. Kromě toho mohl během řízení vznášet námitky.

55. Vláda tvrdila, že jakmile státní zástupce předložil obžalobu soudu, soudce obžalobu posoudil z toho hlediska, zda poskytuje dostatečné důvody pro další řízení, přičemž zejména posoudil, zda přípravné řízení bylo vedeno v souladu se zákonem. Soudce se rovněž zabýval otázkou závažnosti a opodstatněnosti důvodů pro zajištění anonymity svědků. Soudce se rovněž seznámil s obsahem zapečetěných obálek obsahujících důvěrné informace o svědčích, včetně jejich skutečných jmen, bydliště a adresy pracoviště a pobytu, aby mohl posoudit, zda obviněný nebo jeho společníci či někdo z překupníků drog by mohl učinit odvetná opatření proti svědkům. Ve světle specifických okolností daného případu dospěl soudce ke stejnému závěru jako vyšetřovatel v přípravném řízení.

56. Vláda dále tvrdila, že v té době neexistovala žádná jiná spolehlivá metoda účinné ochrany svědků.

57. Vláda poznamenala, že české právo nezakotvuje povinnost soudce informovat výslovně strany o tom, že zná skutečnou totožnost anonymních svědků. V daném případě soud vyslechl „Jana Novotného“ mimo soudní síň v nepřítomnosti stran. Během tohoto jednání byl svědek rovněž vyslechnut o jeho důvěrných osobních detailech, například o jeho skutečném křestním jméně a příjmení, bydlišti, o jeho současném pobytu a pracovišti, rodinném stavu a zázemí, o jeho vztahu ke stěžovateli, jakož i o tom, zda pokračuje v požívání drog, zda se podrobil protidrogové léčbě a pokud ano, tak kde. Předseda senátu informoval strany o obsahu svědecké výpovědi, aniž by však odhalil důvěrné informace. Stěžovatel a jeho advokát využili této příležitosti, aby se k tomu vyjádřili a aby položili svědkovi otázky prostřednictvím soudu.

58. Vláda uvedla, že soud obhajobě dal jasně najevo, že zná totožnost svědků. Soudce obsah svědecké výpovědi „Jana Novotného“ zaprotokoloval a oznámil, že anonymní svědek byl poučen o svých právech a povinnostech. Svědek byl vyslechnut v souladu s relevantním ustanovením trestního řádu. Protokol obsahoval informaci o tom, že soud zná totožnost anonymních svědků. Kromě toho, advokát stěžovatele neměl k tomuto faktu připomínky, aniž by o tom vyjádřil jakékoli pochybnosti. Podle názoru Vlády byli stěžovatel a jeho advokát dostatečně informováni o tom, že soudce zná pravou totožnost anonymních svědků. Soud ve svém rozsudku, jímž shledal stěžovatele vinným, se vyjádřil k důvěryhodnosti svědků a ke spolehlivosti jejich svědeckých výpovědí.

59. Pokud jde o svědeckou výpověď „Jany Charvátové“, Vláda poznamenala, že její výpověď v přípravném řízení byla přečtena. Vláda uvedla, že stěžovatelův advokát, když se dověděl, že tuto svědkyni nelze nalézt, neměl proti tomuto postupu námítky.

60. Vláda uznala, že nebyl předložen žádný další důkaz o tom, že technicky stěžovatel prodával drogy na určitém místě a v určitém čase a že byl odsouzen téměř výlučně na základě svědectví dvou anonymních svědků. Vláda rovněž ve světle judikatury Soudu uznala, že odsouzení by se nemělo opírat buď výlučně nebo v rozhodující míře o svědecké výpovědi anonymních svědků. Avšak tento případ se liší od případů anonymních

svědků, v nichž Soud nalezl porušení článku 6 § 3 písm. d) Úmluvy. V oněch případech Soud nalezl, že byly porušeny i jiné principy spravedlnosti. Kromě toho, na rozdíl od oněch případů, svědek „Jan Novotný“ byl vyslechnut v přípravném trestním řízení a později v hlavním líčení.

61. Vláda dodala, že je na vnitrostátních soudech, aby zhodnotily důkazy, a že Soud ve své judikatuře opakovaně zdůraznil, že dokazování závisí především na vnitrostátním právu a že v zásadě přísluší vnitrostátním soudům zhodnotit fakta jimi nashromážděná a zvážit důkazy předložené stranami (přitom se odvolala, mutatis mutandis, na rozsudek ve věci Edwards v. Spojené království ze dne 16. prosince 1992, Série A č. 247-B).

62. Vláda učinila závěr, že práva stěžovatele garantovaná článkem 6 § 1 a § 3 písm. d) byla respektována.

2. Stěžovatel

63. Stěžovatel tvrdil, že pouhá žádost o anonymitu neznamená, že policie je zproštěna povinnosti posoudit, zda by svědkům mohly být poskytnuty jiné prostředky ochrany. Odmítnutí svědkyně „Jany Charvátové“ svědčit pod jejím pravým jménem nebylo dostatečným důvodem pro to, aby jí byla zaručena anonymita. I když je pravdou, že v rozhodné době neexistovala žádná ustanovení upravující jiné prostředky ochrany, měl stěžovatel za to, že policie mohla poskytnout alespoň nějakou základní fyzickou ochranu teoreticky ohroženým svědkům.

64. Stěžovatel kritizoval stanovisko Vlády k odpovědím na otázky položené jeho advokáti, pokud jde o jejich údajné obavy. Podle jeho názoru měly orgány činné v trestním řízení vynaložit větší úsilí při vyhodnocení hrozby odvety proti svědkům a měly stanovit, zda stěžovatel byl schopen čelit faktu takovouto hrozbu uskutečnit.

65. Stěžovatel dále napadl tvrzení Vlády tím, že „sám se pokládá za překupníka na nízké úrovni“. Ve skutečnosti stěžovatel v průběhu trestního řízení tvrdil, že je nevinný. Tvrdil, že odkazy na závažnost trestné činnosti, z níž byl obviněn, jakož i poznámka Krajského soudu o zranitelnosti narkomanů, nejsou adekvátním zdůvodněním.

66. S odkazem na Doporučení č. R (97)13 stěžovatel poukázal na to, že Výbor ministrů vytyčil určité postupy, které je třeba sledovat při rozhodnutích o poskytnutí anonymity svědkům, včetně požadavku, aby svědkova žádost o anonymitu byla předložena prokurátorem soudnímu orgánu a aby byla postoupena obžalovanému nebo jeho advokátovi.

67. Stěžovatel neměl námitky proti způsobu, jímž byli svědci vyslechnuti. Uznal, že jeho advokát byl během přípravného řízení ve stejné místnosti jako svědci a vyslechl je a kladl jim otázky přímo. Stěžovatel nezpochyboval skutečnost, že zapečetěné obálky obsahující osobní údaje svědků „Jany Charvátové“ a „Jana Novotného“ byly připojeny k jeho trestnímu spisu. Obálky byly viditelně otevřeny na jejich horních okrajích, které byly přelepeny průsvitnou

lepící páskou. Přes tuto pásku byla dvě soudní razítka na levém okraji a přes tato razítka byly dva podpisy. Avšak ve srovnání s podpisy na různých dokumentech ve spisu se zdálo, že podpis na soudních razítkách nebyl podpisem soudce. Na obálkách nebyly žádné poznámky a nebyl k nim připojen žádný záznam o jejich otevření.

68. Stěžovatel poznamenal, že na straně 74 spisu jsou rukopisné pokyny pro soudního úředníka, v nichž jej soudce požádal, aby obeslal „Jana Novotného“, který byl zadržován ve stejné věznici jako stěžovatel, přičemž soudce požádal úředníka, aby informoval správu věznice, že stěžovatel a svědek musí být eskortováni z bezpečnostních důvodů odděleně a že musí být drženi odděleně. V tomto kontextu stěžovatel tvrdil, že ani on ani jeho advokát nevěděli o tom, aniž by byli informováni soudcem, že „Jan Novotný“ byl uvězněn, stíhán či odsouzen. Nevěděli ani, jak soudce z hlediska této skutečnosti vyhodnotil jeho důvěryhodnost. Stejným pokynem se soudní úředník žádal, aby obeslal „Janu Charvátovou“ běžnou obsílkou s informací, že její účast na řízení je nutná a že její totožnost bude uchována v tajnosti.

69. Ve světle těchto okolností stěžovatel argumentoval, že nic ve spisu explicitně nesvědčí o tom, že to byl sám soudce, kdo otvíral obálky a plně si ověřoval jejich obsah. Stěžovatel tvrdil, že soudce nijak nepátral po osobní minulosti anonymních svědků, když poukazoval na závažnost a důvodnost pro zaručení jejich anonymity, jak vyžaduje ustanovení § 314c tr. ř. Neexistoval ani žádný záznam o tom, že se soudce seznámil s obsahem zapečetěných obálek před tímto jejich přezkoumáním. Podle stěžovatele nemůže vláda tvrdit, že obálky obsahují více podrobností o vztahu svědků k němu, pokud k nim nemá přístup. Kromě toho, v protokolu z ústního jednání ze dne 18. listopadu 1997 se neuvádí, že soudce vyslechl „Jana Novotného“ ohledně jeho osobních údajů a minulosti. V protokolu se dokonce ani neuvádí, že stěžovatel a jeho advokát byli dostatečně informováni o skutečnosti, že soudce znal totožnost anonymních svědků.

70. Pokud jde o standardy pro ověření důvěryhodnosti svědků, odvolal se stěžovatel na rozhodnutí Ústavního soudu č. IV. ÚS 370/1 a tvrdil, že okresní soud neaplikoval ustanovení § 209 odst. 2 tr. ř. Stěžovatel dodal, že soud byl povinen prověřit si důvěryhodnost svědků z vlastního podnětu, i když jeho advokát byl v tomto ohledu pasivní. Stěžovatel nepochyboval, že hodnocení důkazů je především předmětem úpravy vnitrostátních orgánů. Prohlásil však, že rozdílnosti ve svědectvích „Jany Charvátové“ a „Jana Novotného“, včetně vadného postupu při identifikaci a rekognici, svědčí o tom, že ověření jejich důvěryhodnosti bylo neadekvátní.

71. Stěžovatel uvedl, že na straně 4 svého rozsudku soud uvádí, že shledal výpovědi „Jany Charvátové“ a „Jana Novotného“ pravdivými, jelikož svědkové přesně popsali okolnosti prodeje narkotik a výpovědi se vzájemně podporovaly a navazovaly na sebe. Podle stěžovatele soudce nikdy nepřihlédl k tomu, že „Jan Novotný“ byl v té době stíhán a odsouzen, aniž by o tom informoval stěžovatele nebo jeho advokáta. Soudce nevěděl, jak posoudil důvěryhodnost „Jany Charvátové“ ve světle skutečnosti, že se řízení nezúčastnila a později nebyla

dosažitelná na své adrese bydliště z neznámých důvodů. Navíc rozsudek okresního soudu neobsahoval žádné údaje o tom, že soudce znal více než pouhá jména a adresy obou svědků.

72. Stěžovatel uvedl, že kromě svědeckví dvou anonymních svědků nebyly před orgány činnými v trestním řízení včetně soudů předloženy proti němu žádné přímé důkazy.

73. Stěžovatel napadl argument Vlády, že v případech, kdy Soud našel porušení Úmluvy z těch důvodů, že stěžovatelé byli odsouzeni v rozhodující míře na základě svědeckví anonymních svědků, vždy současně našel, že byly porušeny další principy. Ve skutečnosti v jeho případech se orgány činné v trestním řízení rovněž dopustily dalších pochybení, což činí nespravedlivost řízení závažnější. Na každý pád je absolutně nepřijatelné odsoudit obžalovaného výlučně na základě svědeckví anonymního svědka.

74. Závěrem, pokud jde o odkazy Vlády na rozsudek ve věci Doorson v. Nizozemsko, stěžovatel uvedl, že existuje kvalitativní rozdíl mezi jeho případem a případem Doorson pokud jde o autentičnost důvodů pro nález, že existuje reálná možnost odvety ze strany stěžovatele (Doorson v. Nizozemsko, citováno výše, § 28). Požadavek „Jany Charvátové“, aby byla vyslechnuta anonymně, vedl k dohodě s policií, avšak v případě „Jana Novotného“ nebyla takováto žádost zaznamenána. Na každý pád napadl stěžovatel relevanci svědeckvých výpovědí ze dne 11. července 1997, protože policie nezaručila svědkům anonymitu předtím, než došlo k jejich výslechům.

B. Hodnocení Soudu

75. Soud připomíná, že článek 6 nezaručuje obžalovanému neomezené právo na zajištění dostavení se svědků před soud. Je normální, že vnitrostátní soudy rozhodují o tom, zda je nutné či rozumné svědky vyslechnout (viz S.N. v. Švédsko, č. 34209/96, § 44, ECHR 2002-V, s dalšími odkazy na rozsudek ve věci Bricmont v. Belgie ze dne 7. července 1989, Série A č. 158, str. 31, § 89). Kromě toho, důkazy musí být normálně provedeny při veřejném jednání za účasti obžalovaného za účelem kontradiktorní argumentace. Z tohoto principu existují výjimky, ale ty nesmějí narušit práva obhajoby; obecně ustanovení § 1 a § 3 písm. d) článku 6 vyžadují, aby obžalovanému byla dána adekvátní a řádná příležitost bránit se svědeckví v jeho neprospěch a klást otázky svědkovi svědčícímu proti němu, a to buď tehdy, když vypovídá, nebo v pozdějším stadiu (viz rozsudek ve věci Lüdi v. Švýcarsko ze dne 15. června 1992, Série A č. 238, str. 21, § 49).

76. Soud stanovil v případě Doorson v. Nizozemsko (citován výše, str. 470, § 69) a v případě Van Mechelen a ostatní v. Nizozemsko (rozsudek ze dne 23. dubna 1997, Reports 1997-III, str. 711, § 52), že použití výpovědí učiněných anonymními svědky k docílení usvědčení není za všech okolností neslučitelné s Úmluvou. Jestliže je však anonymita svědků obžaloby zachována, pak se obhajoba dostává do neobyčejných potíží. Proto Soud uznal, že v takovýchto případech článek 6 § 1 ve spojení s článkem 6 § 3 písm. d) vyžaduje, aby nevýhody, za nichž obhajoba působí, byly dostatečně vyváženy postupem soudních orgánů. U vědomí toho nelze stěžovateli bránit v otestování spolehlivosti anonymních svědků (viz rovněž rozsudek ve

věci Kostowski v. Nizozemsko ze dne 20. listopadu 1989, Série A č. 166, str. 20, § 42). Kromě toho, žádné odsouzení se nesmí opírat buď výlučně nebo v rozhodující míře o výpovědi anonymních svědků (viz Van Mechelen a ostatní, citováno výše, str. 712, § 54 - 55).

77. V odstavci 76 svého rozsudku ve věci Doorson Soud rovněž konstatoval, že se svědeckými výpověďmi získanými za podmínek, v nichž práva obhajoby nemohou být zajištěna v rozsahu normálně vyžadovaném Úmluvou, je třeba zacházet s extrémní péčí.

78. Soud rovněž přihlédl ke svým rozhodnutím v řadě případů týkajících se spolehlivosti svědecké výpovědi, která nebyla učiněna před soudem, a konstatoval, že článek 6 § 3 písm. d) Úmluvy pouze vyžaduje možnost křížového výslechu takovýchto svědků v situacích, kdy tato výpověď hraje hlavní nebo rozhodující roli pro odsouzení (viz rozsudek ve věci Delta v. Francie ze dne 19. prosince 1990, Série A č. 191-A, § 37; rozsudek ve věci Asch v. Rakousko ze dne 26. dubna 1991, Série A č. 203, § 28; rozsudek ve věci Artner v. Rakousko ze dne 28. srpna 1992, Série A č. 242-A, § 22 - 24; rozsudek ve věci Saidi v. Francie ze dne 20. září 1993, Série A č. 261-C, § 44).

79. Ve svém rozhodnutí o přípustnosti v případě Kok v. Nizozemsko (č. 43149/98, ECHR 2000-VI) Soud uvedl, že při posuzování, zda sledovaný postup při výslechu anonymního svědka byl dostatečný, aby vyvážil potíže způsobené obhajobě, je třeba klást náležitý důraz na rozsah, v němž anonymní svědecká výpověď byla rozhodující pro usvědčení stěžovatele. Jestliže toto svědectví nebylo v žádném ohledu rozhodující, pak byla obhajoba znevýhodněna v mnohem menším rozsahu.

80. Při posuzování otázky, zda použití anonymního svědectví mohlo být rozumně považováno za oprávněné za okolností daného případu, Soud poznamenává, že svědkyně „Jana Charvátová“ vypověděla před vyšetřovatelem, že podává své svědectví jako anonymní svědkyně, protože dluží peníze za drogy, a že „Jugoslávec“, jemuž peníze za drogy dluží, ji zbil a že v minulosti již došlo k podobným incidentům (viz výše odstavec 13). Při výslechu téhož dne svědek „Jan Novotný“ uvedl, že „Jugoslávci“ jsou temperamentní lidé, že mu již vyhrožovali, když si chtěl zakoupit drogy od někoho jiného, a že má obavy o bezpečnost své rodiny. Uvedl však, že muž na fotografii číslo pět, kterého poznal jako stěžovatele (viz odstavec 19), mu nikdy nevyhrožoval.

81. Soud poznamenává, že vyšetřovatel zřejmě přihlédl k povaze prostředí překupníků s drogami, kteří, jak uvedla Vláda, běžně užívají vyhrožování nebo skutečného násilí proti narkomanům a jiným osobám, které proti nim svědčí. Mohou se tudíž obávat odvety ze strany překupníků s drogami a riskovat ublížení na zdraví. Ze záznamů o výsleších svědků dne 11. července 1997 ani z protokolu o hlavním líčení (viz výše odstavce 22 - 25) však nelze usoudit, jak vyšetřovatel a vyšetřující soudce vyhodnotili přiměřenost osobních obav svědků, vis-a-vis stěžovateli, a to buď když byli vyšetřováni policií nebo když „Jan Novotný“ byl vyslýchán při hlavním líčení.

82. Ani krajský soud však nezkoumal závažnost a opodstatněnost důvodů pro zaručení anonymity svědkům, když schvaloval rozsudek okresního soudu, který rozhodl o použití

výpovědi anonymních svědků v důkazním řízení proti stěžovateli (viz výše odstavce 34 – 35). V tomto ohledu, s odvoláním na důvody stížnosti proti porušení zákona předložené ministrem spravedlnosti ve prospěch stěžovatele (viz výše odstavec 40), není Soud přesvědčen o kontra-diktorním argumentu Vlády.

83. Ve světle těchto okolností není Soud přesvědčen, že zájem svědků na ponechání v anonymitě mohl ospravedlnit omezení práv stěžovatele v takovém rozsahu (viz, *mutatis mutandis*, Visser v. Nizozemsko, č. 26668/95, § 48, 14. února 2002).

84. Kromě toho, Soud poznamenává, že okresní soud opřel stěžovatelovo usvědčení přinejmenším v rozhodující míře o výpovědi anonymních svědků. Nicméně Soud poznamenává, že rozhodnutí krajského soudu potvrzující rozsudek soudu první instance se neopíralo o žádný nový důkaz z identifikovaných zdrojů.

85. Ve světle výše uvedeného závěru Soud neshledává nezbytným dále zkoumat, zda postup použitý soudními orgány mohl dostatečně vyvážit potíže, jimž musela čelit obhajoba v důsledku anonymity svědků (viz, *mutatis mutandis*, Visser v. Nizozemsko, citováno výše, § 51 s dalšími odkazy na případ Kok v. Nizozemsko, citováno výše).

86. Soud tudíž činí závěr, že řízení jako celek bylo nespravedlivé. Proto byl porušen článek 6 § 1 a § 3 písm. d) Úmluvy.

II. Aplikace Článku 41 Úmluvy

87. Článek 41 Úmluvy stanoví:

„Jestliže Soud zjistí, že došlo k porušení Úmluvy nebo Protokolů k ní, a jestliže vnitrostátní právo dotčené Vysoké smluvní strany umožňuje pouze částečnou nápravu, přiznává Soud v případě potřeby poškozené straně spravedlivé zadostiučinění.“

A. Škoda

88. Pokud jde o peněžní škodu, stěžovatel požadoval částku 68 050 Kč (2700 euro /EUR/), kterou vypočítal jako součet minimální mzdy v České republice za období dvaceti pěti měsíců, které strávil ve vazbě od 24. dubna 1997 do 28. května 1999. Dále pak stěžovatel požadoval částku 60 000 EUR, zahrnujících 2000 EUR za každý měsíc, kdy byl zbaven své svobody, 2500 EUR za stigma způsobené jeho usvědčením jako překupníka s drogami a 5000 EUR za stres a úzkost spojené s nespravedlivostí trestního řízení.

89. Vláda se nejprve odvolala na judikaturu Soudu, podle níž v případě porušení článku 6 § 1 Úmluvy by měl být stěžovatel postaven do situace, v níž by byl, kdyby tyto požadavky nebyly přehlíženy. Vláda se dále odvolala na zákon č. 83/2004 Sb., který po svém nabytí účinnosti dne 1. dubna 2004 změnil zákon o Ústavním soudu tím, že zavedl možnost pro stěžovatele, kteří byli úspěšní v řízení před Ústavním soudem v trestních věcech, obnovit řízení před Ústavním soudem na základě původní ústavní stížnosti. Vláda uvedla, že Soud by

měl přihlídnout k tomuto vývoji v českém právním řádu, který je v souladu s Doporučením č. R (2000)2 Výboru ministrů.

90. Pokud jde o peněžní škodu, Vláda poznamenala, že neexistuje žádná příčinná souvislost mezi údajným porušením Úmluvy a škodou reklamovanou stěžovatelem. Pokud jde o morální újmu, pak samotný nálezk porušení by měl být dostatečným spravedlivým zadostiučiněním.

91. V daném případě Soud nalezl porušení článku 6 § 1 a § 3 písm. d) Úmluvy v tom, že české orgány opřely stěžovatelovo odsouzení pouze o anonymní svědectví. Soud však nemůže spekulovat o tom, zda by byl výsledek řízení odlišný, kdyby k porušení Úmluvy nedošlo (viz Van Mechelen v. Nizozemsko /článek 50/, rozsudek ze dne 30. října 1997, Reports 1997-VII, str. 2432, § 18).

92. Soud neshledává vhodným nahradit stěžovateli údajné ztráty na penězích, protože nebyla prokázána příčinná souvislost mezi nalezeným porušením Úmluvy a negativními účinky, které mělo stěžovatelovo odsouzení na jeho profesní činnost. Kromě toho, pokud stěžovatel požadoval spravedlivé zadostiučinění za jeho vazbu, Soud poznamenává, že nenalezl uvedené zbavení svobody jako porušující Úmluvu. V důsledku toho nelze na tomto základě přiznat žádné spravedlivé zadostiučinění.

93. Pokud jde o požadavek na náhradu morální újmy, Soud má za to, že jeho nálezk porušení Úmluvy je v daném případě dostatečným spravedlivým zadostiučiněním. Soud však připomíná, že byl-li stěžovatel odsouzen navzdory potenciálnímu porušení jeho práv garantovaných článkem 6 Úmluvy, měl by být postaven do situace, v níž by se nacházel, kdyby požadavky tohoto ustanovení nebyly porušeny, a že nejvhodnější formou by byl v zásadě proces de novo nebo obnova řízení, bude-li požadována (viz Öcalan v. Turecko /GC/, č. 46221/99, § 210 in fine, ECHR 2005-, rozsudek ze dne 12. května 2005).

94. V této souvislosti Soud připomíná zákon č. 83/2004 Sb., jímž se mění zákon o Ústavním soudu a který dává možnost každému, proti němuž se vedlo trestní řízení a měl úspěch před mezinárodním soudním orgánem, který shledal, že jeho práva nebo základní svobody garantovaná mezinárodní smlouvou byla porušena státním orgánem, aby požádal o obnovu řízení již dříve vedeného před Ústavním soudem.

B. Náklady a výdaje

95. Stěžovatel požadoval úhradu nákladů a výdajů vynaložených při přípravě a presentaci jeho případu před Soudem. Požadoval částku 3825 EUR za 25,5 hodin práce (150 EUR za hodinu) jeho advokáta spolu s DPH, která může být splatná.

96. Vláda měla za to, že stěžovatelovy požadavky jsou nepřiměřené a že neprokázal, že by byl vynaložil a platil náklady a výdaje, které požadoval.

97. Soud připomíná, že podle jeho ustálené judikatury, aby byly přiznány náklady a výdaje, pak je poškozená strana musela vynaložit s cílem odhalit či napravit porušení Úmluvy nebo mu zabránit, tak aby je Soud mohl stanovit a určit jejich náhradu. Musí být rovněž prokázáno, že náklady byly skutečně a nezbytně vynaloženy a že jsou přiměřené co do jejich výše (viz, mimo jiné, Krčmář a ostatní v. Česká republika, č. 35376/97, § 52, 3. března 2000). Dále Soud připomíná, že při stanovení přiměřenosti požadovaných částek na úhradu nákladů a výdajů se necítí být vázán vnitrostátními stupnicemi a praxí, i když k nim může přihlédnout jako k určité pomůcce (ibid.)

98. V daném případě, po přihlednutí k informacím, jež má k dispozici, a k výše uvedeným kritériím Soud pokládá za rozumné a přiměřené přiznat stěžovateli z tohoto titulu částku 2500 EUR.

C. Úroky z prodlení

99. Soud pokládá za vhodné, aby úroky z prodlení vycházely z marginální úrokové míry pro půjčky Evropské centrální banky, k níž by měly být připočteny tři procentní body.

Z TĚCHTO DŮVODŮ SOUD JEDNOMYSLNĚ

1. Konstatuje, že byl porušen článek 6 § 1 a § 3 písm. d) Úmluvy;

2. Konstatuje, že tento rozsudek je dostatečným spravedlivým zadostiučiněním jakékoli morální újmy, kterou stěžovatel utrpěl;

3. Konstatuje,

(a) že žalovaný stát je povinen zaplatit stěžovateli do tří měsíců ode dne, kdy se tento rozsudek stane účinným v souladu s článkem 44 § 2 Úmluvy, částku 2500 EUR (dva tisíce pět set euro) jako náhradu nákladů a výdajů plus jakoukoli daň, která může být splatná; tato částka bude převedena na měnu žalovaného státu kurzem platným ke dni vyrovnání;

(b) že po uplynutí výše uvedených tří měsíců až do vyrovnání budou splatné prosté úroky z výše uvedené částky ve výši rovnající se marginální úrokové míře pro půjčky Evropské centrální banky během doby prodlení plus tři procentní body;

4. Zamítá zbývající část stěžovatelova požadavku na spravedlivé zadostiučinění.

Vyhotoveno v anglickém jazyce a vyhlášeno písemně dne 28. února 2006 v souladu s ustanovením 77 § 2 a 3 Jednacího řádu Soudu.

S. DOLLÉOVÁ
tajemnice sekce

J.-P. COSTA
předseda